

Konsekvenser av bostadsägares riskuppfattningar, betalningsförmåga och riskbeteende för försäkringsbranschen i ljuset av klimatrisker

Delrapport I

Lina Bellman, Olov Hemmingsson, Anna Olofsson och Peter Öhman

Innehållsförteckning

1 Inledning	5
2 Tidigare forskning	6
3 Datainsamling och empiriskt material	7
3.1 Enkät	7
3.2 Urval, genomförande och svarsfrekvens	7
3.3 Bortfallsanalys	8
3.4 Analysmetoder	9
4 Resultat	9
4.1 Småhusägare	9
4.1.1 <i>Småhusägare och deras bostad</i>	9
4.1.2 <i>Småhusägares förebyggande arbete</i>	11
4.1.3 <i>Småhusägares betalningsvilja: Försäkringar som incitament till förebyggande åtgärder</i>	13
4.1.4 <i>Sammanfattning av resultat avseende småhusägare</i>	14
4.2 Allmänhetens syn på klimatförändring, försäkringar och försäkringsbolag	14
4.2.1 <i>Synen på klimatförändring</i>	15
4.2.2 <i>Sammanfattande resultat avseende allmänhetens syn på klimatförändring</i>	22
4.2.3 <i>Synen på försäkringar och försäkringsbolag</i>	23
4.2.4 <i>Sammanfattande resultat avseende allmänhetens syn på försäkringar och försäkringsbolag</i>	29
4.3 Fem idealtypiska grupper och koppling till klimatförändring och försäkring	29
5 Diskussion och slutsatser	31
Referenslista	35

Figurförteckning

Figur 1 Närhet till vatten kontra klimatrelaterade risker som kan påverka priset på fastigheten (Fråga 34.1-2)	10
Figur 2 Åtgärder på bostaden (Fråga 36.1-5).....	11
Figur 3 Orsaker till åtgärder (Fråga 37.1-4).....	12
Figur 4 Förebyggande åtgärder pga klimatpåverkan (Fråga 39.1-3)	12
Figur 5 Risk för klimatförändringspåverkan (Fråga 9.1-4).....	15
Figur 6 Oro över klimatförändringspåverkan (Fråga 10.1-4).....	16
Figur 7 Typ av effekter av klimatförändring (Fråga 15.1-8).....	17
Figur 8 Personlig syn på kunskap om klimatförändring (Fråga 19).....	18
Figur 9 Intresset för klimatförändring generellt och på ett personligt plan (Fråga 20).....	18
Figur 10 Riskuppfattningar i perspektiv (Fråga 22.1-17)	19
Figur 11 Oro i perspektiv (Fråga 23.1-5).....	20
Figur 12 Egen erfarenhet (Fråga 24.1-7)	21
Figur 13 Satsa resurser i perspektiv (Fråga 44.1-4).....	22
Figur 14 Generell uppfattning om privata försäkringar (Fråga 27)	23
Figur 15 Vikten av privata försäkringar (Fråga 28.1-8).....	23
Figur 16 Försäkringar och försäkringsåtgärder (personligt) (Fråga 26)	24
Figur 17 Kunskap om det egna försäkringskyddet vad gäller klimatrelaterade kriser (Fråga 29)	25
Figur 18 Betalningsvilja gällande försäkringar som gynnar samhällelig klimatanpassning (Fråga 30.1-2)	25
Figur 19 Intresse av klimatrelaterade försäkringar (Fråga 31.1-2).....	26
Figur 20 Ansvar om egna bostaden drabbas av en klimatrelaterad kris (Fråga 5.1-4)	27
Figur 21 Ansvarighet att hantera effekter av klimatförändring generellt (Fråga 16-17).....	28

Tabellförteckning

Tabell 1 Betalningsvilja – index, linjär regression (Fråga 16–17).....	13
Tabell 2 Fördelning av respondenter mellan kluster och de tre kategoriserande variablerna.....	29

1 Inledning

Försäkringsbranschen har sedan ett antal år tillbaka uppmärksammat behovet av att kartlägga och analysera konsekvenserna av en klimatförändring både i termer av ökade skadekostnader och i termer av möjligheter att kunna fortsätta att erbjuda ett bra försäkringsskydd för alla (Tucker 2005). En nyckelfråga för ett klimatanpassat tryggt framtida boende och i fokus för denna studie är allmänhetens, och särskilt småhusägares, egna uppfattningar om de risker en klimatförändring medför och hur dessa kan förebyggas och hanteras. Lagstiftningen lägger ett stort ansvar på bostadsägare, inte minst vid nybyggnation och för underhåll av befintliga hus. Det har också skett en generell förskjutning av ansvar från stat och kommun till enskilda individer (Anttonen et al. 2003), vilket bland annat syns i ett ökande antal privata pensions- och sjukförsäkringar. I ett samhälle där ansvaret för personlig trygghet i allt större utsträckning individualiseras är det av vikt att belysa dessa frågor utifrån frågan om försäkringsskydd på lika villkor.

Det finns generell kunskap om hur individer ser på klimat- och miljörisker och likaså om försäkringstagares betalningsförmåga och betalningsvilja. I vilken utsträckning enskilda småhusägare tar hänsyn till närliggande och framtida klimatrisker när de planerar för ett tryggt boende är däremot förhållandevis lite studerat. Genom att undersöka riskbeteenden och betalningsförmågor ur ett långsiktigt klimatperspektiv kan vi med denna studie bidra med ökad kunskap om attityder och beteenden kopplade till klimatrisker. Studien ger information om vilka åtgärder småhusägare själva anser sig vara villiga att vidta för att minimera olika konsekvenser av klimatförändring och vilka åtgärder som de anser att försäkringsbolagen, respektive andra samhällsaktörer, kan bistå med.

Föreliggande rapport syftar till att ge generaliserbara resultat om allmänhetens, likväl som småhusägares, uppfattningar och beteenden relaterade till klimatrisker samt bostadsägares betalningsförmåga rörande försäkringspremier och andra riskreducerande åtgärder. De frågor som rapporten syftar till att besvara är:

- I vilken mån anser småhusägare att klimatrisker påverkar deras fastighetsvärden?
- Vilket förebyggande arbete kan småhusägare tänka sig att göra för att minska klimatrisker?
- Hur ser svenskar i allmänhet på klimatförändring, försäkring och ansvar?
- Vilken betalningsvilja finns bland småhusägare vad gäller klimatförebyggande åtgärder?
- I vilken mån går det att identifiera idealtypiska grupper utifrån boendeform och synen på försäkring?

Det är sedan länge känt att en individs ålder, kön, inkomst, ursprung etc. påverkar både riskuppfattning och riskbeteende (Slovic 2000, Olofsson och Rashid 2011, Olofsson och Öhman 2015). När vi studerar hur bostadsägare förhåller sig till klimatrelaterade risker i det egna hemmet är det därför viktigt att ta hänsyn till strukturer som inte bara påverkar riskuppfattningar och riskbeteenden utan som också formar människors vardagsliv på ett övergripande plan. För att fördjupa förståelsen av människors attityder och beteenden gentemot klimatrisker har ålder, kön och inkomst inkluderats i samtliga analyser.

Rapporten är strukturerad så att nästa kapitel ger en kort översikt av tidigare forskning. Därefter presenteras datamaterialet, hur det samlats in, bortfallsanalys och analysmetoder. Därpå följande kapitel presenterar resultaten deskriptivt med enklare statistiska analyser men även med multivariata och explorativa analyser för att avtäckta bakomliggande och intersektionella mönster. Rapporten avslutas med ett kapitel som analyserar de viktigaste resultaten och presenterar slutsatser.

2 Tidigare forskning

Internationell forskning om försäkring och klimatförändring har främst gjorts i områden särskilt utsatta för värderelaterade risker och naturhändelser (Bellman et al. 2016). Detta gäller globalt länder emellan, men även inom regioner och länder. Som en konsekvens dominerar den europeiska forskningen av studier från länder som Nederländerna (t.ex. Botzen et al. 2009, Botzen och van den Bergh 2012a, 2012b), Tyskland (t.ex. Bubeck et al. 2013, Thielen et al. 2006) och Storbritannien (t.ex. Lamond et al. 2009). Vikten av kontextspecifik kunskap om effekterna av en klimatförändring understryks av Elrick-Barr et al. (2014), men det perspektivet kan även sägas gälla för områden som (än så länge) inte är specifikt riskutsatta. Med det menar vi att individens och de enskilda hushållens syn och erfarenhet är betydelsefull för att förstå relationen mellan klimatrisker och försäkring även där konsekvenserna av en klimatförändring ännu är tvetydiga eller oklara (t.ex. Brouwer et al. 2007, Bubeck et al. 2012, Bukvic et al. 2015, Coulthard 2008, Harvatt et al. 2011, Scannell och Gifford 2013, Udmale et al. 2015). Detta kan beskrivas som ett underifrånperspektiv (Bukvic et al. 2015), där medborgarnas åsikter sätts i centrum. Det är hushållen och lokalsamhällena som är de viktigaste aktörerna när det gäller att faktiskt genomföra anpassningar till en klimatförändring (Coulthard 2008). Kunskap om medborgarnas attityder och beteenden är därför central för att kunna mildra de negativa effekterna av en klimatförändring (Scannell och Gifford 2013). Trots detta tycks hushållen i allmänhet ha en låg nivå av beredskap för att skydda sig mot skador orsakade av olika väderförhållanden. Även de som bor i områden med risk för exponering för olika naturkatastrofer agerar sällan för att minimera risken för skador (Siegrist och Gutscher 2008). Det finns också de som är skeptiska till huruvida vissa väderförhållanden, såsom översvämningar, är relaterade till ett förändrat klimat. En tidigare studie visar t.ex. att både människor som har och inte har upplevt översvämningar är skeptiska till huruvida ett förändrat klimat orsakar eller förvärrar översvämningar (Whitmarsh 2008).

Tidigare studier visar att småhusägares uppfattningar om effekterna av en klimatförändring och andra miljöriskfaktorer överensstämmer väl med experternas bedömningar (Schulte och Miller 2010), men att det är viktigt att individen uppfattar att praktiska åtgärder även har ekonomiska fördelar (Botzen et al. 2009, Herweijer et al. 2009, Schulte och Miller 2010). Information av olika slag behövs därför för att uppmuntra riskreducerande investeringar (Bubeck et al. 2012). Studier av Botzen et al. (2009) och Kunreuther (2015) tyder på att fastighetsägare är villiga att investera i förebyggande åtgärder i utbyte mot lägre försäkringspremier men det är relativt ovanligt att försäkringsbolag uppmuntrar sina försäkringstagare att genomföra förebyggande åtgärder. Bubeck et al. (2013) visar empiriskt att försäkringsbolagen normalt inte använder premierreduktioner för att stimulera beteenden i denna riktning. För att minska de ekonomiska konsekvenserna för hushållen vid översvämningsskador, kan försäkringsavtal potentiellt användas för att stimulera förebyggande beteenden genom att ge hushållen en premierreduktion om de vidtagit förebyggande åtgärder (Aerts och Botzen 2011, Botzen et al. 2009). En annan viktig faktor som påverkar hushållens villighet att göra förebyggande åtgärder är synen på ansvar. De som inte ser åtgärder som deras ansvar, eller att åtgärder har begränsade effekter, agerar inte heller förebyggande (Bickerstaff et al. 2008, Guldåker 2009, Niemeyer et al. 2005).

Hushållens möjlighet och intresse för att betala för försäkringar (på engelska: Willingness to Pay, WTP) har undersökts i ett relativt stort antal studier i Nederländerna, övriga Europa och Australien. Dessa visar bland annat ett positivt samband mellan uppfattningen att det finns översvämningsskador och intresset för att betala för försäkringar (Akter och Bennett 2011, Botzen och van den Bergh 2012a, Brouwer och Schaafsma 2013, Hung 2009), medan risker som härrör från geografiska egenskaper påverkar intresset i mindre utsträckning (Brouwer och Schaafsma 2013). Andra faktorer som påverkar intresset att teckna försäkringar är bostadsförhållanden, disponibel inkomst (Hung 2009, Lo 2013), riskkommunikation (Botzen et al. 2013) och tillit. Intresset att teckna en översvämningförsäkring är också relaterat till social påverkan. En studie visar till exempel att oförsäkrade hushåll är mer intresserade av att teckna försäkringar om de förväntar sig positiva reaktioner från sina grannar (Lo 2013). Detta bekräftas av en studie som visar att husägare utför fler förebyggande åtgärder om det uppmuntras av grannar (Bubeck et al. 2013).

Något som saknas när det gäller större kvantitativa studier av enskilda individers uppfattningar, ageranden och intresse/möjlighet att betala för försäkring är enligt Bellman et al. (2016: 29ff) studier i länder och regioner som ännu inte definierats som särskilt utsatta för klimatförändringskonsekvenser. En annan brist i tidigare forskning är att strukturella skillnader i termer av resurser och ojämlika maktordningar endast i begränsad utsträckning har beaktats i analyserna (Bellman et al. 2016). Detta inkluderar kritiska studier som väger in ojämlikhet och andra underliggande strukturella faktorer (Gaard 2015, Olofsson et al. 2016, Osborne 2015, Sugden et al. 2014). Denna rapport anlägger inte ett kritiskt perspektiv men den inkluderar en analys av strukturella skillnader, kanaliserade genom bland annat ålder, kön och inkomst, i människors möjligheter att hantera ett förändrat klimat.

3 Datainsamling och empiriskt material

I enkäten ställdes frågor om riskuppfattningar, betalningsförmåga och beteenden. Likaså om hur bostadsägare ser på eget och andra aktörers ansvar för att reducera effekterna av en klimatförändring samt deras erfarenheter av hur risker med och konsekvenser av ett förändrat klimat kommunicerats från t.ex. kommuner och försäkringsbolag. Enkätresultaten kopplades, med hjälp av SCB, till nationella register om respondenternas socioekonomiska karakteristika, t.ex. inkomst, arbetsmarknadsdeltagande, hemmavarande barn, samt bostadens placering och taxeringsvärde. Således har vi tillgång till ett datamaterial där samband mellan uppfattningar och beteenden kan kopplas till sociala, ekonomiska och geografiska förutsättningar.

3.1 Enkät

Enkäten utformades under 2015 utifrån syftet med projektet, tidigare studier och i samråd med ett annat forskningsprojekt i Disaster Research Center, University of Delaware, USA. Ett antal för studien relevanta frågeområden utvecklades: boende och bostadsområde, klimat, försäkringar, småhusägare, generella värderingar (tillit, solidaritet) och bakgrundsfrågor. Vissa frågor var validerade via tidigare studier (t.ex. Botzen et al. 2009, Enander och Johansson 2002, Olofsson och Öhman 2009) och vissa nya frågor konstruerades (i samarbete med företrädare för försäkringsbolag). Där det var möjligt användes frågor och skalor som prövats i tidigare studier (t.ex. Botzen et al. 2009, Enander och Johansson 2002, Olofsson och Öhman 2006). Frågorna i formuläret är i huvudsak utformade med fasta svarsalternativ. Vissa av frågorna vände sig enbart till småhusägare.

Enkäten testades i tre på varandra följande omgångar. I den första testomgången fokuserades enkätens struktur och omfång med hjälp av en testperson i projektdeltagarnas omedelbara närhet. Den andra omgången inriktades på försäkringsfrågornas relevans och här medverkade en representant från ett försäkringsbolag. I den tredje omgången testade åtta personer enkäten i dess helhet. Testpersonerna hade olika socioekonomisk bakgrund beträffande ålder, kön och inkomst samt bestod av fastighetsägare (boende i småhus, dvs. i en egenägd villa eller ett radhus) och personer med annat boende (såsom bostadsrätt eller hyreslägenhet). Enkäten seminariebehandlades sedan på ett projektmöte med projektets referensgrupp innan den skickades ut.

Enkäten består av 52 huvudfrågor, ett flertal underfrågor och åtta bakgrundsfrågor, vilket gör att den innehåller totalt 183 frågor (se bilaga 1). Att bakgrundsfrågorna är få till antalet beror dels på ambitionen att hålla nere antalet frågor och dels på tillgången till SBC:s nationella register om respondenternas socioekonomiska karakteristika.

3.2 Urval, genomförande och svarsfrekvens

Enkäten gick ut till 3000 personer i åldern 18–80 år varav 890 svarade (vilket medför en svarsfrekvens på närmare 30 %). Av dessa var andelen kvinnor nästan lika stor som andelen män. Vidare var 54 % småhusägare, 89 % födda i Sverige och 52 % gifta eller i partnerskap.

Respondenterna har sina folkbokföringsadresser runtom i Sverige. Som väntat är länen med de tre största städerna Stockholm, Göteborg och Malmö väl representerade: 169 respondenter var hemmahörande i Stockholms län (vilket utgör 19 % av samtliga respondenter), 144 i Västra Götalands län (16,2 %) och 128 i Skåne län (14,4 %). För att få en mer nyanserad bild har geografisk tillhörighet i denna rapport utgått från kommunernas karaktär och Sveriges Kommuner och Landstings (SKLs) kommungruppsindelning från 2011, dvs. storstäder, förortskommuner till storstäder, större städer, förortskommuner till större städer, pendlingskommuner, turism- och besöksnäringkommuner, varuproducerande kommuner, glesbygdskommuner, kommuner i tätbefolkade regioner samt kommuner i glesbefolkade regioner. I bilaga 2 anges ett urval av bakgrundsvariabler avseende Sveriges befolkning i stort (utifrån data från SKL gällande Sveriges befolkning 31 december 2015) samt de 890 respondenterna.

Sammanfattningsvis var respondenternas medelålder 53,9 år, med en något lägre medelålder i gruppen storstäder (49,6 år) och en något högre medelålder i grupperna förortskommuner till större städer (57,7 år) och glesbygdskommuner (61,9 år). Resterande sju kommungrupper ligger relativt nära medelåldern för samtliga respondenter (se bilaga 3:1.1).

I de flesta kommungrupper består populationen av ungefär hälften kvinnor och hälften män. Bland respondenterna visar sig en något högre andel kvinnor än män i storstäder (58,8 % kvinnor) och i kommuner i tätbefolkade regioner (53,3 %) och en något lägre andel i varuproducerande kommuner (44 %). I gruppen glesbygdskommuner är kvinnliga respondenter klart underrepresenterade (35,3 %). Att kvinnorna är färre än männen gäller även för populationen i denna kommungrupp.

I bilaga 3:1.1 framgår genomsnittlig disponibel inkomst per respondent och kommungrupp (dessa uppgifter är hämtade från registerdata 2014). Respondenterna med högst genomsnittlig disponibel inkomst är från förortskommuner till storstäder (309 187 kr), följt av kommungrupperna storstäder (282 769 kr), förortskommuner till större städer (281 349 kr) och större städer (278 395 kr). Disponibel medelinkomst för respondenterna från resterande kommungrupper framgår av bilaga 3:1.1.

3.3 Bortfallsanalys

Med 890 deltagande individer av 3000 utvalda uppgick den slutgiltiga svarsfrekvensen till 29,8 %. Räknet utifrån de 890 inkomna svaren varierar svarsfrekvensen avseende de individuella enkätfrågorna från 98,9 till 76,3 % beroende på fråga.

En bortfallsanalys genomfördes i samband med dataleveransen från Statistiska centralbyrån (SCB 2016).¹ Med tanke på att urvalet genomfördes med hjälp av slumpmässiga dragningar ur SCB:s heltäckande databas innehållande hela Sveriges befolkning bör risken för initiala fel i relation till urvalsramen vara minimal. Därmed bör det främst finnas en risk för skevheter mellan deltagande och icke-deltagande individer i urvalet, vilket tas i beaktande vid analyser av materialet. Med hjälp av registerbaserade variabler som hämtats från statliga register om t.ex. ålder och inkomst, kan en estimering göras beträffande storleken på de fel bortfallet eventuellt kan komma att orsaka (SCB 2016). I syfte att identifiera lämpliga variabler² att gå vidare med för att justera datamaterialet utifrån bortfallet (s.k. viktning), analyserades ett antal variabler enligt gängse tillvägagångssätt (Särndal och Lundström 2009) för att identifiera de bäst lämpade variablerna. De variabler som valdes var husägare och ålder. Då en för stor vikt inte är att föredra (SCB 2016), delades ålder upp till två grupper (18–54 år respektive

¹ I ett avseende är dokumentet i fråga att betrakta som internt, då det inte har eller kommer att publiceras. Det är emellertid tillgängligt för intresserade och kan erhållas vid förfrågan.

² Vid val av variabler för datakalibreringen bör tre centrala principer tas i beaktande (Särndal och Lundström 2001). Variabeln bör (1) uppvisa ett signifikant samband med benägenheten att genomföra enkätundersökningen, (2) i så hög utsträckning som möjligt förklara variationen hos relevanta målvariabler och (3) kunna ringa in intressanta grupper.

55–80 år) vid konstruktionen av hjälpvektorn. Varje respondent (n = 890) fick en unik vikt med hjälp av ett så kallat SAS-makroverktyg (SCB 2016). Även med de kalibrerade vikterna finns en viss skevhet i materialet, som kan relateras till svarsfrekvensen. En viss bias (snedvridning) kvarstår därmed, vilket kommer att beaktas vid tolkningen av såväl de deskriptiva som de mer analytiska resultaten. Det beror på att SCB:s vikter bara kan kompensera för kända socioekonomiska och demografiska faktorer, men inte för eventuella skillnader i attityder mellan svarande och icke svarande.

3.4 Analysmetoder

Inledningsvis beskrivs enkätsvaren deskriptivt i avsnitt 4.1 och 4.2 med efterföljande bivariata analyser. Av utrymmesskäl bygger illustrationer i form av figurer i huvudsak på aggregerade svarsalternativ. Med det menas exempelvis att svarsalternativen "ganska stor" och "mycket stor" samredovisas i en kategori "ganska stor/mycket stor". Däremot användes samtliga svarsalternativ vid olika tester, om inget annat anges. Beroende på frågornas svarsalternativ/ skalor användes tester såsom Mann-Whitney ranksummetest (z-fördelning) och Pearson Chi-Square (χ^2) för att utvärdera eventuella skillnader beroende på kön, ålder och inkomst samt boendetyper (boende i småhus respektive annat boende). Utöver detta redovisas vissa multivariata analyser (regressions- och klusteranalyser) i avsnitt 4.3. Klusteranalys är en teknik för att identifiera grupperingar med liknande svarsmönster inom en grupp och skilda svarsmönster mellan grupperna.

4 Resultat

Det första resultatavsnittet (4.1) presenterar resultat baserade på klimatattityder, beteenden och inställningar till försäkringar liksom betalningsvilja. I detta avsnitt presenteras gruppen småhusägare specifikt för frågor som rör hem och bostad i relation till klimatförändring respektive förebyggande åtgärder. I samtliga fall har eventuell samvariation med ålder, kön och inkomst analyserats. I det andra resultatavsnittet (4.2) redovisas skillnader och samvariation mellan klimatattityder, beteenden och inställning till försäkringar å ena sidan och om man äger sin bostad eller inte, ålder, kön och inkomst å andra sidan. Detta avslutande avsnitt (4.3) innehåller en explorativ analys där respondenterna har kategoriserats i fem grupper utifrån deras syn på försäkringar, typ av boende och bostadsortens storlek.

4.1 Småhusägare

Inledningsvis ges en översiktlig beskrivning av småhusägare (dvs. de som bor i egenägd villa eller radhus) och deras boende i relation till klimatrisker. Detta följs av uppfattningar om förebyggande åtgärder, ansvar och synen på försäkringsbolag samt betalningsvilja relaterad till klimatförändring. Presenteras görs även småhusägares uppfattningar och agerande relaterat till kön, ålder och inkomst.

4.1.1 Småhusägare och deras bostad

Av de respondenter som uppgivit boendeformen småhus är 43 % kvinnor och 57 % män. Av respondenterna är 84 % taxerade småhusägare och av dessa är fyra av tio kvinnor. Det betyder att en viss del av de kvinnor som uppger att de bor i egenägd villa/radhus inte är lagfarna ägare enligt registerdata. Det finns även signifikanta skillnader gällande ålder genom att yngre bott kortare tid i sin bostad än äldre. Däremot framkommer inga sådana skillnader vad gäller inkomst (se bilaga 3:1.2).

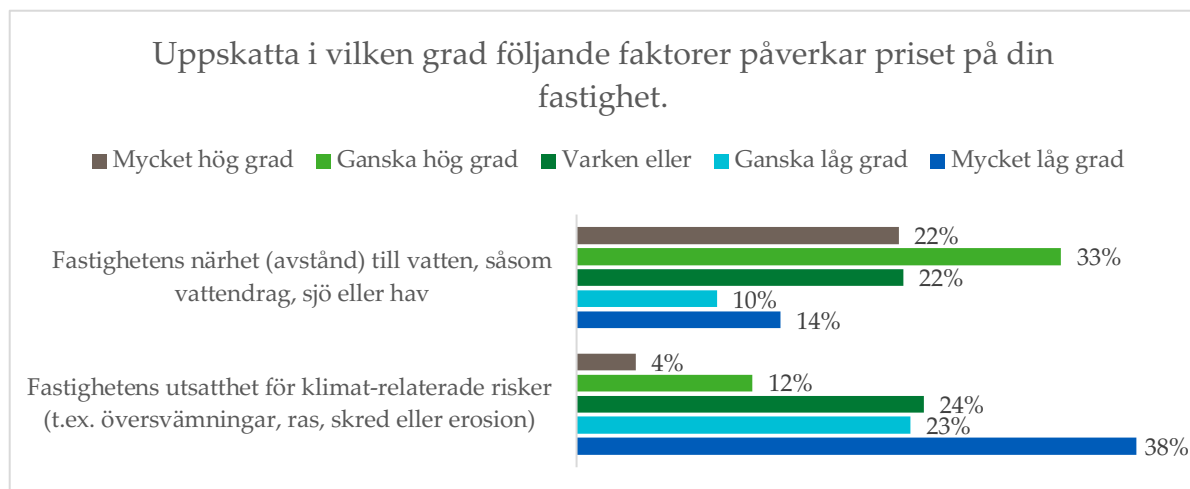
Ungefär en tredjedel av fastigheterna i Sverige betecknas som småhus, vilka värdemässigt står för ungefär hälften av fastighetsbeståndets totala taxerade värde. Taxeringsvärdet beräknas utifrån prisläget två år innan senaste fastighetstaxering för småhus. Det inkluderar ett antal variabler såsom närheten till vattendrag, utförda renoveringar etc. och bestäms så att det motsvarar 75 % av enhetens marknadsvärde (Bellman 2013). Marknadsvärde definieras som "det pris som sannolikt skulle betalas/erhållas om fastigheten bjöds ut på en fri och öppen marknad med tillräcklig marknadsföringstid, utan partsrelationer och utan tvång" (Persson 2008:248).

För de respondenter som angett att de bor i småhus ligger taxeringsvärdena mellan 45 000 och 28 650 000 kr med ett genomsnittligt taxeringsvärde på 1 726 580 kr. Det pris som respondenterna har uppskattat att en eventuell köpare skulle vara beredd att betala för deras fastighet ligger mellan 0 och 35 000 000 kr. Det genomsnittliga uppskattade priset är 3 008 040 kr. Flera faktorer som kan innebära klimatrisker, t.ex. närhet till vattendrag, påverkar fastighetsvärdet i positiv riktning. I detta inledande avsnitt presenteras därför hur respondenterna uppfattar relationen mellan fastighetens värde och dessa faktorer.

Å ena sidan visar tidigare forskning att närheten till vatten väsentligt förbättrar fastighetsvärdena (t.ex. Bin et al. 2008, Wyman et al. 2014). Å andra sidan har klimatrelaterade händelser som översvämning eller stigande havsnivåer en negativ påverkan på fastighetsvärdena (t.ex. Hallström och Smith 2005, Bin et al. 2008, Below et al. 2015).

Medan många människor tycker att kustområden är attraktiva platser att leva i är kuststränder, som ofta ses som de mest eftertraktade platserna, utsatta för klimatrisker såsom stormar, orkaner och stigande havsnivåer (Below et al. 2015). Below et al.s (2015) studie i områden med kontinuerlig jorderosion belägna på den amerikanska kusten visar även att graden av jorderosion påverkar fastighetsvärdet negativt när fastigheterna har närhet till vatten. Enligt en svensk studie av fastighetsvärderare (BFRG 2004) framkom att de som vill köpa en fastighet ser en idyll framför sig och kan därigenom välja att ignorera sådant som talar emot köpet, t.ex. översvämningrisker. Ett sådant mönster framhålls också av Lamond och Proverbs (2006).

Sett till vår studie ligger en stor del av de medverkande småhusägarnas fastigheter i direkt anslutning till eller i närheten av skog (79 %). Många fastigheter ligger i direkt anslutning till eller i närheten av vattendrag (53 %), sjö (33 %) eller hav (18 %) (se bilaga 3:1.3).

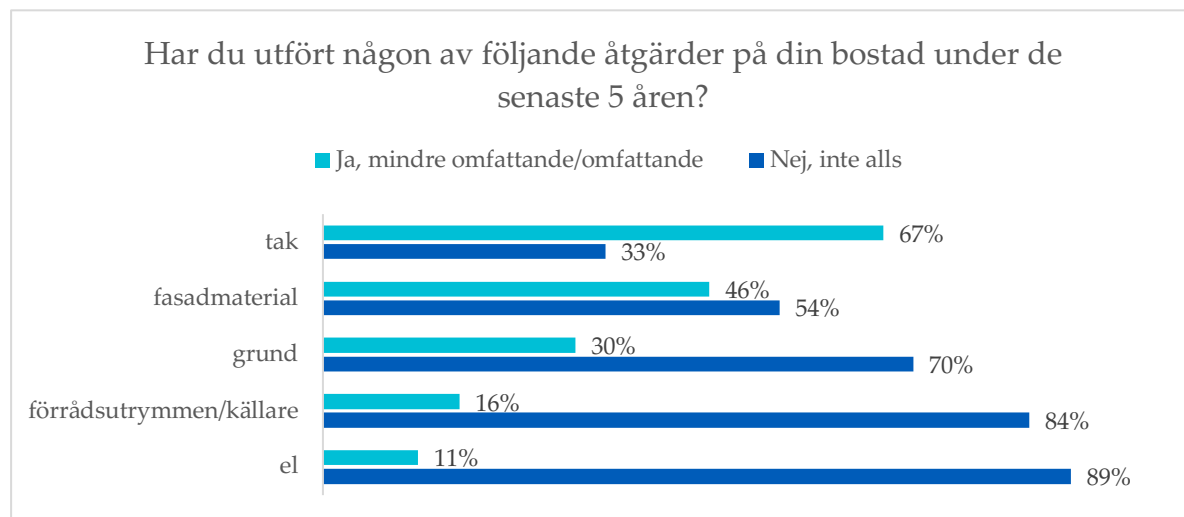

Figur 1 Närhet till vatten kontra klimatrelaterade risker som kan påverka priset på fastigheten (Fråga 34.1–2). * På grund av avrundningar uppgår inte alltid de summerade siffrorna till 100 %.

Figur 1 visar respondenternas uppfattningar om i vilken grad fastighetens närhet till vatten respektive utsatthet för klimatrelaterade risker är prispåverkande. Resultaten visar att fastighetens närhet till vattendrag, sjö eller hav uppfattas som prishöjande av majoriteten respondenter (i mycket hög grad av 22 % och i ganska hög grad av 33 %). Samtidigt uppfattas fastighetens utsatthet för klimatrelaterade risker, t.ex. översvämningar, ras, skred och erosion, som prissänkande av ett fåtal respondenter (i mycket hög grad av 4 % och i ganska hög grad av 12 %).

4.1.2 Småhusägares förebyggande arbete

För att klara ett förändrat klimat förväntas fastighetsägare att aktivt engagera sig och på olika sätt förebygga skador på sina fastigheter. I enkäten ställdes därför frågor om underhåll och förebyggande arbete samt attityder till förebyggande åtgärder pga. klimatpåverkan. De förebyggande åtgärderna är hämtade från Glaas (2014) kartläggning om hur fastighetsägare i Norden kan anpassa sina hus till extrema väderrisker avseende fasadmaterial, grund, förrådsutrymmen/källare och el.³

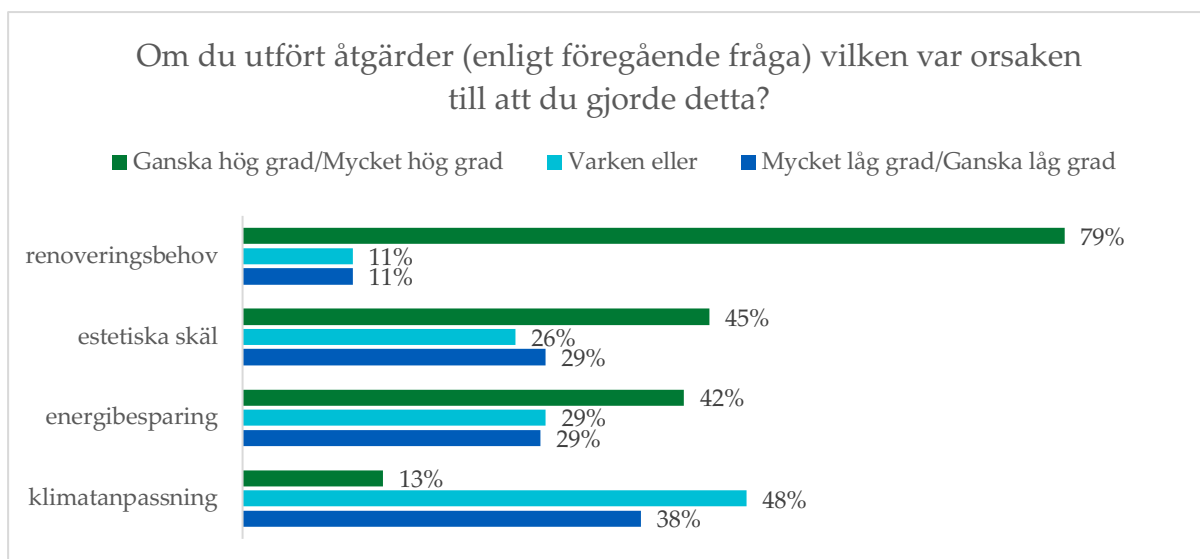

Figur 2 Åtgärder på bostaden (Fråga 36.1–5). * På grund av avrundningar uppgår inte alltid de summerade siffrorna till 100 %.

Figur 2 visar fördelningen av utförda åtgärder beträffande tak, fasadmaterial, grund, förrådsutrymme/källare samt el under de senaste fem åren. En stor andel har utfört arbete med taket på sin bostad (67 %). Samtidigt har en mindre andel respondenter utfört arbete i förrådsutrymme/källare (16 %) respektive med el (11 %).

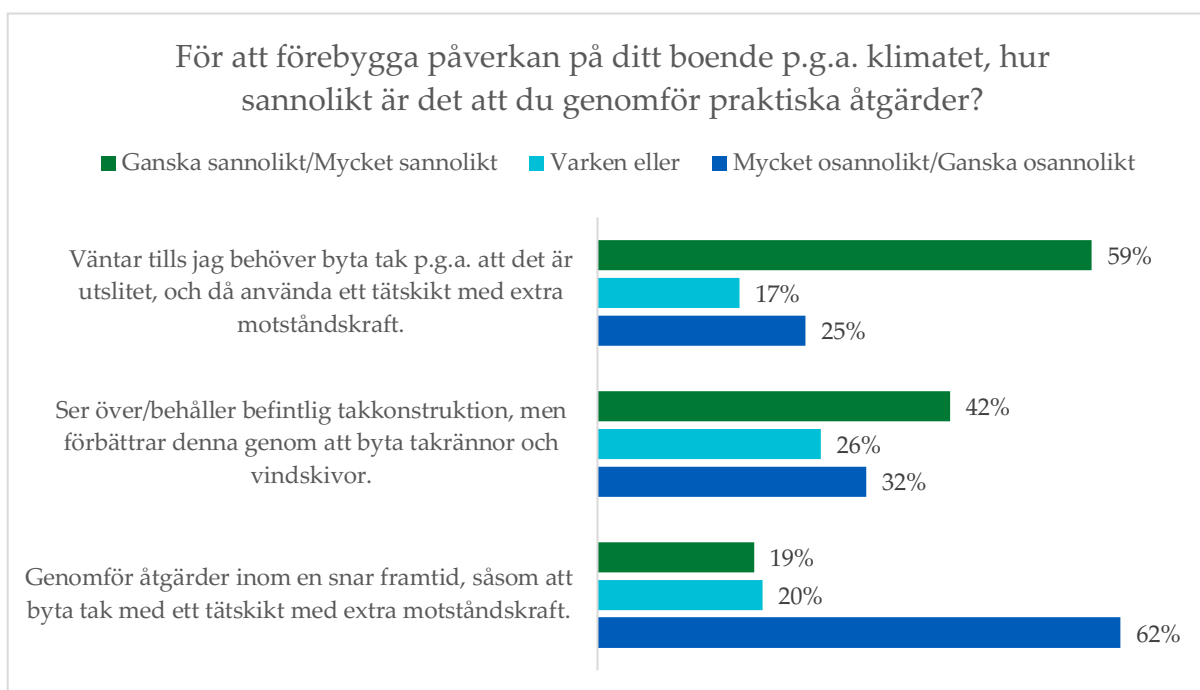
Det finns ett samband mellan ålder och utförda åtgärder. Jämfört med yngre personer uppger äldre personer att de har gjort mer omfattande åtgärder på bostaden. Vidare uppger män respektive personer med jämförelsevis högre inkomst att de gjort mer omfattande åtgärder än vad kvinnor respektive personer med jämförelsevis lägre inkomst uppger att de har gjort (se bilaga 3:1.4).

³ Fråga 36 mäter vilket förebyggande arbete en fastighetsägare utfört på sin fastighet relaterat till anpassning av bostaden inför extrema väderhändelser. De förebyggande åtgärderna avseende tak (t.ex. ny takbeklädning, tätskikt, rensa hänggrännor, tätat vid skorsten pga. vattenläckage, mögelrisk), fasadmaterial (t.ex. valt färg med hög grad av motstånd mot fukt pga. regn/mögelrisk), grund (t.ex. dränering, avfuktning, ventilation pga. vatten- och mögelskaderisk), förrådsutrymmen/källare (fuktspärr, dränering pga. vatten genomträngning) och el (t.ex. placera eluttag och strömbrytare högre upp pga. översvämningsrisk) kommer från Glaas (2014). Fråga 37 mäter orsaken till åtgärden: renoveringsbehov, estetiska skäl, energibesparing eller klimatanpassning.

Figur 3 Orsaker till åtgärder (Fråga 37.1–4). * På grund av avrundningar uppgår inte alltid de summerade siffrorna till 100 %.

Figur 3 visar att vidtagna åtgärder kan ha flera orsaker och att den mest frekventa orsaken är renoveringsbehov (79 %). Även estetiska skäl (45 %) och energibesparing (42 %) är relativt vanliga orsaker, medan klimatanpassning (13 %) är den minst vanliga orsaken.

Figur 4 Förebyggande åtgärder p.g.a. klimatpåverkan (Fråga 39.1–3). * På grund av avrundningar uppgår inte alltid de summerade siffrorna till 100 %.

Figur 4 visar hur sannolikt det är att respondenterna genomför praktiska åtgärder på sin bostad, dvs. om de väntar tills behovet uppstår, om de kontinuerligt underhåller bostaden eller om de gör det i förebyggande syfte. Över hälften (59 %) anger att de sannolikt väntar tills behovet uppstår. Respondenterna är informerade om att byte av tak är ett exempel på åtgärd och att det även kan gälla andra åtgärder såsom dränering eller byte av fönster. Kvinnor uppger att de i högre grad utfört klimatrelaterade åtgärder inom en snar framtid än vad män uppger att de gör (se bilaga 3:1.5).

4.1.3 Småhusägares betalningsvilja: Försäkringar som incitament till förebyggande åtgärder

Försäkringar kan ses som ett incitament för att husägare utför förebyggande åtgärder i syfte att förhindra klimatrelaterade skador såsom vattenskador pga. höga flöden. En fråga är vilken vilja fastighetsägare har att själva begränsa klimatrelaterade skador genom förebyggande åtgärder om de stimuleras av sänkta försäkringspremier. Likt Botzen et al. (2009) försöker vi mäta hushållens vilja att själva begränsa skador (i detta fall pga. höga flöden/översvämningar) genom fyra frågor om betalningsvilja.⁴ Dessa fyra frågor kan på aggregerad nivå utgöra ett betalningsviljeindex⁵, vilket visar hur villiga respondenterna är att vidta förebyggande åtgärder till ingen, en mindre eller en större kostnad. Motprestationen från försäkringsbolaget är en billigare premie i tre fall eller att försäkringsskyddet täcker egendom i ett fall.

Tabell 1 *Betalningsvilja – index, linjär regression (Fråga 16–17) (signifikanta resultat markeras på följande sätt: * $p \leq 0,05$), ** $p \leq 0,01$), *** $p < 0,001$)*

	B (Beta)	T-värde
Kvinnor (vs. män)	5,983 (0,142)	2,773**
Storstad (vs. övriga Sverige)	2,233 (0,029)	0,590
Hög inkomst (vs. låg inkomst)	0,973 (0,023)	0,445
Goda kunskaper om klimatförändring (vs. mindre goda kunskaper)	3,926 (0,088)	1,757*
Konstant	57,207	13,897***

N = 408, Adj.R² = 0,016

Tabell 1 visar i vilken mån det finns skillnader i betalningsvilja avseende förebyggande åtgärder i relation till fyra bakgrundsvariabler. Resultaten visar att denna betalningsvilja är högre bland kvinnor än bland män liksom bland personer som skattar sin egen kunskap om klimatförändring som hög jämfört med dem som skattar sin kunskap som mindre hög. Däremot är betalningsviljan inte kopplad till inkomst eller om man bor i en storstad eller ej.

Resultaten att betalningsviljan skiljer sig åt mellan personer beroende på hur de skattar sin klimatförändringskunskap kan relateras till studier som funnit att de som uppfattar jämförelsevis större risker för översvämningar har högre betalningsvilja (Botzen och van den Berghs 2012a). Tidigare studier har dessutom visat att viljan att betala för försäkringar mot översvämningsskador kan relateras till

⁴ Anta att du har försäkringsskydd mot översvämningsskador. (1) Vill du spendera 300 kr i ett engångsbelopp på att köpa tjugo (tomma) sandsäckar om du skulle få en årlig rabatt på 50 kr på din försäkringspremie? (2) Kommer du att flytta t.ex. en exklusiv friluftssportutrustning till ett högre våningsplan i ditt hus, om du skulle få en årlig rabatt på 200 kr på din försäkringspremie? (3) Kommer du att vid behov ersätta ditt säkrings-/proppskåp och installera ett nytt säkrings-/proppskåp på ett högre våningsplan i ditt hus om du skulle få en årlig rabatt på 200 kr på din försäkringspremie? (4) Anta att du har försäkringsskydd mot översvämningsskador, men att försäkringen inte täcker skador på ditt nuvarande golv. Om du skulle köpa ett nytt golv kommer du då att välja ett golv som är motståndskraftigt mot vatten och därmed täcks av försäkringsskyddet?

⁵ Betalningsviljeindexet har Cronbachs $\alpha = 0,800$, Skevhet (s.e) = -0,640 (0,121), Kurtosis (s.e) = -0,244 (0,241). Mätenheten är standardiserad (0-100).

socialt inflytande och disponibel inkomst (Hung 2009, Lo 2013), men det går alltså inte i linje med våra resultat från Sverige.

4.1.4 Sammanfattning av resultat avseende småhusägare

Här nedan följer några sammanfattande punkter om småhusägare och deras bostad:

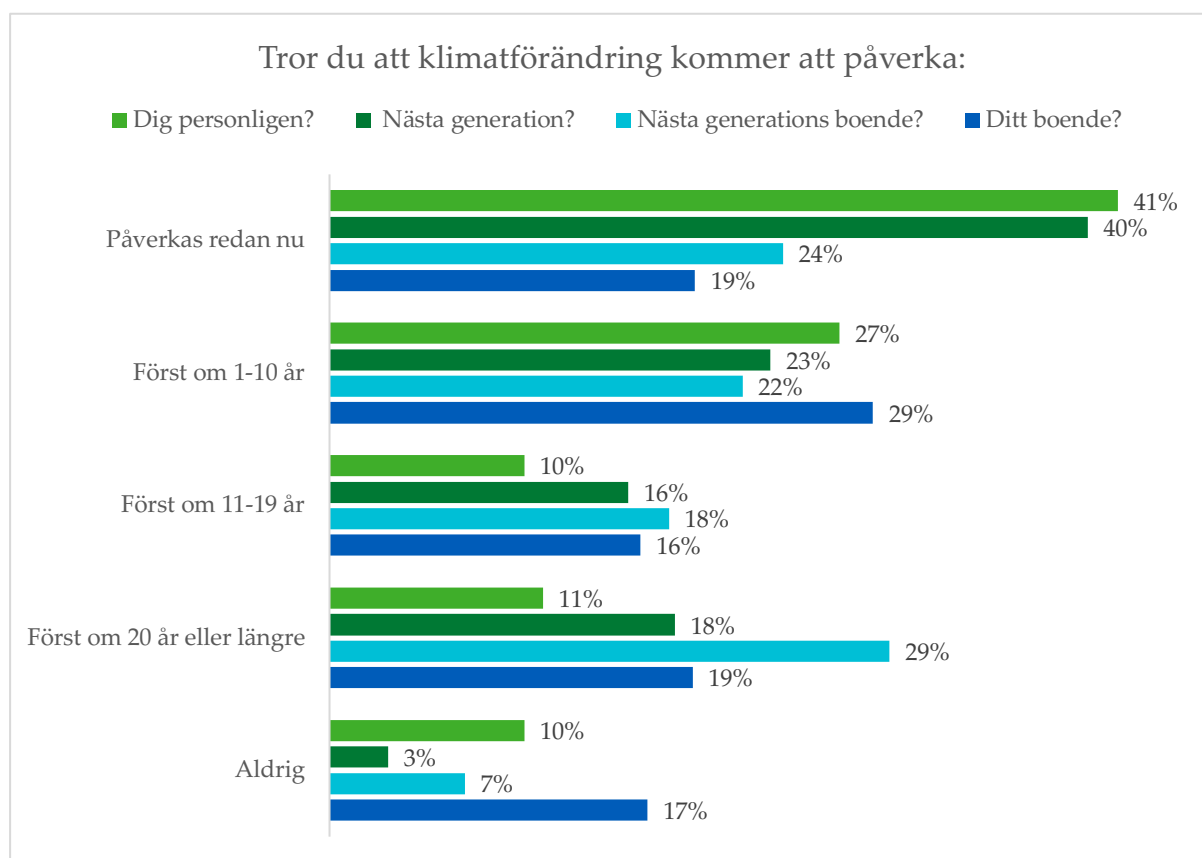
- Närhet till vatten ses som positivt ur ekonomiskt hänseende och inte som en klimatrisk.
- Förebyggande åtgärder görs i hög grad pga. renoeringsbehov och inte pga. klimatanpassning. Åtgärderna utförs främst av äldre personer, män och individer med hög inkomst.
- Det förebyggande arbete som görs pga. klimatanpassning härrör främst till husens grund och källare.
- De flesta är positiva till information om förebyggande åtgärder, särskilt yngre personer och höginkomsttagare.
- Kvinnor är mer positiva till klimatförebyggande åtgärder än män.
- Småhusägare är överlag positiva till individuell prissättning på försäkringar snarare än kollektiv prissättning.
- Viljan att betala för att begränsa klimatrelaterade skador är inte relaterad till inkomst eller boende i storstad/glesbygd, men däremot till kön och självskattad kunskap om klimatförändring.

4.2 Allmänhetens syn på klimatförändring, försäkringar och försäkringsbolag

Detta avsnitt inleds med en översiktlig beskrivning av människors uppfattningar om klimatförändring samt ansvar och syn på försäkringar relaterade till klimatförändring. För att belysa uppfattningar hos svenska småhusägare redovisas om det finns signifikanta skillnader mellan individer som bor i småhus respektive annat boende. Utöver detta redovisas även om skillnader finns beroende på kön, ålder och inkomst.

Avsnittet är uppdelat i två delar. Den första delen visar hur respondenterna uppfattar klimatförändring, om de tror att den påverkar oss redan nu eller om effekterna kommer senare, om de oroas över klimatförändring och dess effekter för platsen där de är bosatta. I den andra delen sätts klimatförändring i relation till andra typer av risker som människor kan tänkas uppleva och ha erfarenhet av.

4.2.1 Synen på klimatförändring

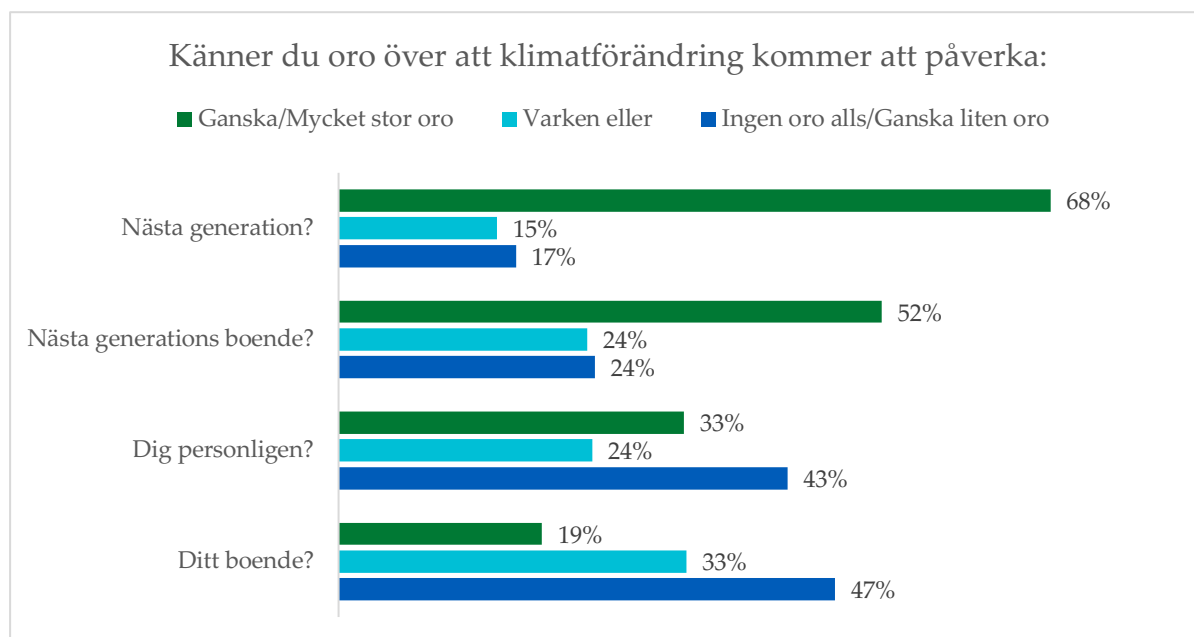

Figur 5 Risk för klimatförändringspåverkan (Fråga 9.1–4)

Figur 5 visar individernas uppfattningar om när en klimatförändring kommer att påverka individen personligen, dennes boende, nästa generation och nästa generations boende. Av respondenterna uppfattar en relativt stor andel att de själva (41 %) och nästa generation (40 %) påverkas redan nu. En något lägre andel tror att det påverkar nästa generations boende (24 %) och sitt eget boende (19 %) redan nu.

Denna uppfattning skiljer sig föga åt beroende på typ av bostad, dvs. om respondenterna bor i småhus eller i annan bostad då inga signifikanta skillnader hittades mellan de två grupperna avseende påverkan på individen och dennes boende, på nästa generation och nästa generations boende (se bilaga 3:1.6.1). Yngre individer har större benägenhet än äldre att tro att klimatförändring påverkar dem personligen, nästa generation och det egna boendet i närtid, men inget signifikant samband uppvisades mellan grupperna vad gäller nästa generations boende (se bilaga 3:1.6.2). Kvinnor är mer benägna än män att ange att de påverkas i närtid (se bilaga 3:1.6.2).

Vidare visar resultaten att individer med låg disponibel inkomst har större benägenhet att tro att en klimatförändring påverkar det egna boendet i närtid, medan individer med hög disponibel inkomst har större benägenhet att ange att det egna boendet påverkas först på längre sikt eller aldrig. Inget signifikant samband uppvisades vad gäller storleken på disponibel inkomst och uppfattningen om i vilket tidsspän en klimatförändring påverkar dem personligen, nästa generation respektive nästa generations boende (se bilaga 3:1.6.3).

Figur 6 Oro över klimatförändringspåverkan (Fråga 10.1–4)

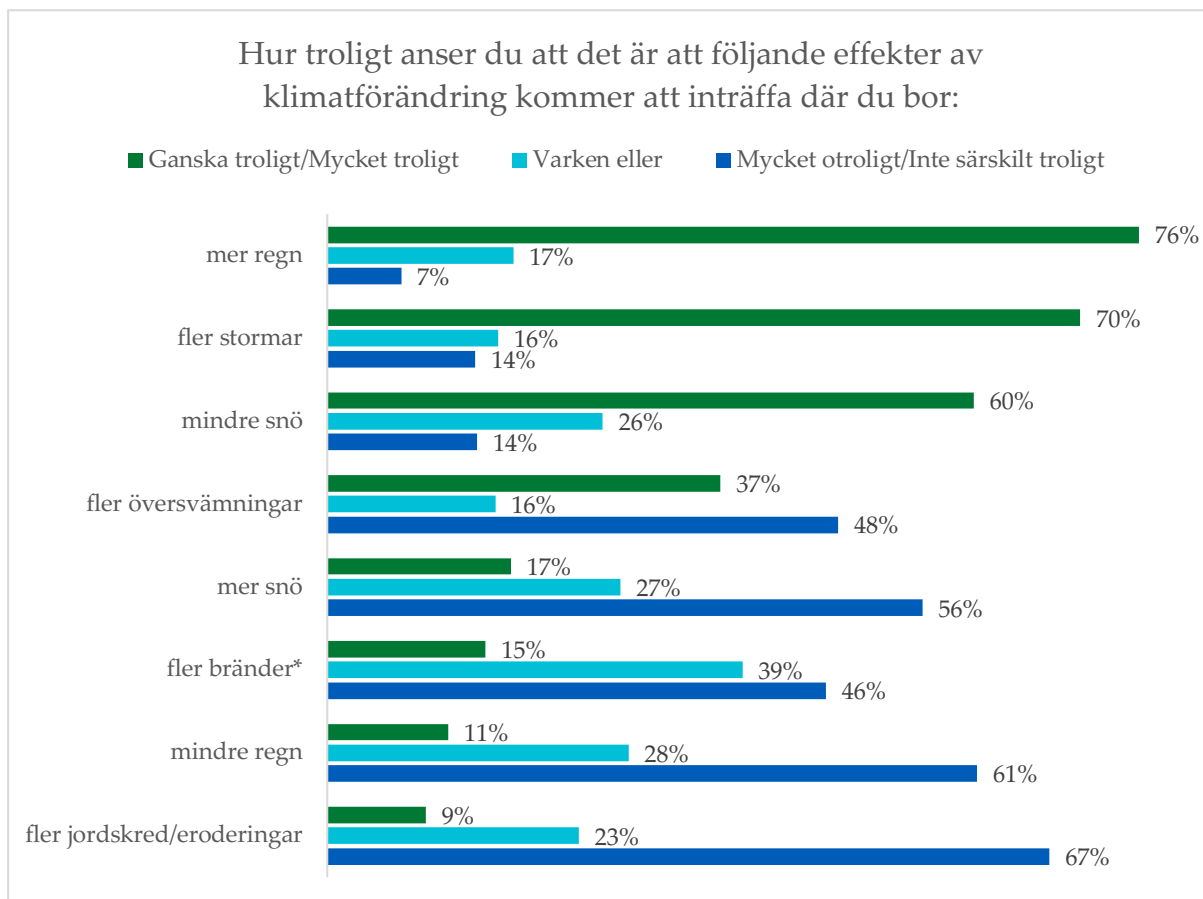
Figur 6 beskriver oron för klimatförändring och visar att respondenterna upplever en större oro över att det kommer att påverka nästa generation (68 %) och nästa generations boende (52 %), än att det kommer att påverka dem själva (33 %) och det egna boendet (19 %).

Inga signifikanta skillnader finns mellan boende i småhus och annat boende vad gäller upplevd oro avseende individen personligen, dennes boende, nästa generation och nästa generations boende (se bilaga 3:1.7.1). Äldre individer har mindre benägenhet än yngre individer att oroa sig för att en klimatförändring kommer att påverka dem personligen och det egna boendet. Samtidigt har yngre individer mindre benägenhet än äldre att oroa sig för att ett förändrat klimat kommer att påverka nästa generations boende. Inget signifikant samband uppvisades vad gäller ålder och oro att ett förändrat klimat kommer att påverka nästa generation (se bilaga 3.1.7.2). Kvinnor oroar sig i högre grad än män för att det kommer att påverka dem själva och deras eget boende samt nästa generation och nästa generations boende (se bilaga 3.1.7.2).

När det gäller inkomst finns ett svagt (signifikant positivt) samband, vilket betyder att individer med hög disponibel inkomst har mindre benägenhet att oroa sig för att en klimatförändring kommer att påverka det egna boendet jämfört med individer med låg disponibel inkomst. Inga andra signifikanta skillnader går att finna med avseende på inkomst (se bilaga 3.1.7.2).

Sammantaget visar resultaten att det finns vissa skillnader vad gäller upplevd oro för att ett förändrat klimat kommer att påverka i) dem personligen, vilket är relaterat till ålder och kön, ii) det egna boendet, vilket är relaterat till ålder, kön och inkomst, iii) nästa generation, vilket är relaterat till kön samt iv) nästa generations boende, vilket är relaterat till ålder och kön.

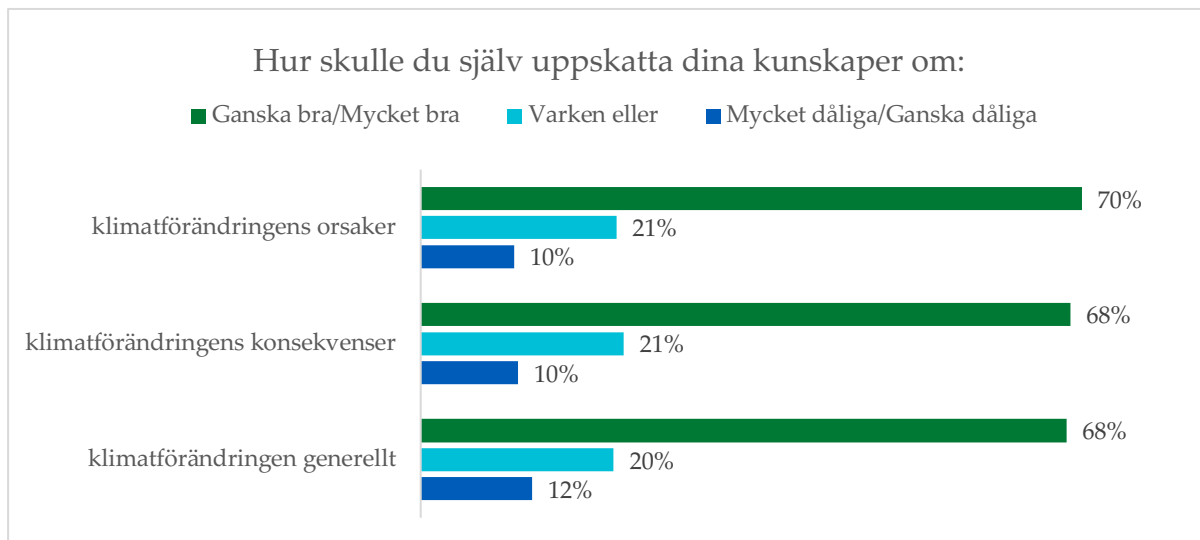
Figur 7 Typ av effekter av klimatförändring (Fråga 15.1–8)

Figur 7 visar att en övervägande del av respondenterna anser att det är ganska eller mycket troligt att en klimatförändring kommer att medföra mer regn (76 %), fler stormar (70 %) och mindre snö (60 %). Andelen respondenter som anser att det är ganska eller mycket troligt att det blir fler översvämningar är 37 %. En mindre andel av respondenterna anser att det är troligt med mer snö, fler bränder, mindre regn samt fler jordskred/eroderingar.

Det finns en signifikant skillnad vad gäller typ av bostad, dvs. mellan grupperna boende i småhus och annat boende. Jämförelsevis fler respondenter boende i annan bostad uppger att det är troligt med fler bränder (se bilaga 3:1.8.1). Ålder samvarierar med i stort sett alla ovanstående skattningar. Ju lägre ålder desto högre skattningar av sannolikheten för ökad nederbörd etc. (se bilaga 3:1.8.2). Den enda signifikanta skillnaden mellan män och kvinnor är att kvinnor bedömer bränder som en mer trolig effekt av ett förändrat klimat än vad män gör (se bilaga 3:1.8.2). Med några undantag är inte heller inkomst en särskilt viktig faktor för hur man bedömer framtida effekter. Högre inkomst är relaterad till bedömningen att fler stormar och mindre snö kommer att inträffa som en konsekvens av ett förändrat klimat, medan lägre inkomst är associerad med fler bränder (se bilaga 3:1.8.2).

Vad gäller översvämningar indikerar resultaten att yngre individer och kvinnor uppfattar att en klimatförändring kommer att medföra fler översvämningar, men det finns inga skillnader beroende på boende. Yngre individer, kvinnor, individer med lägre inkomst och individer boende i annan bostad uppfattar i högre grad risken för brand.

Hur individer uppfattar sin egen kunskap om olika dagsaktuella områden varierar något, även om de flesta respondenter är tillfreds med sina klimatkunskaper generellt, dess orsaker och konsekvenser. I figur 8 kan respondenternas skattningar av egen kunskap utläsas.

Figur 8 Personlig syn på kunskap om klimatförändring (Fråga 19)

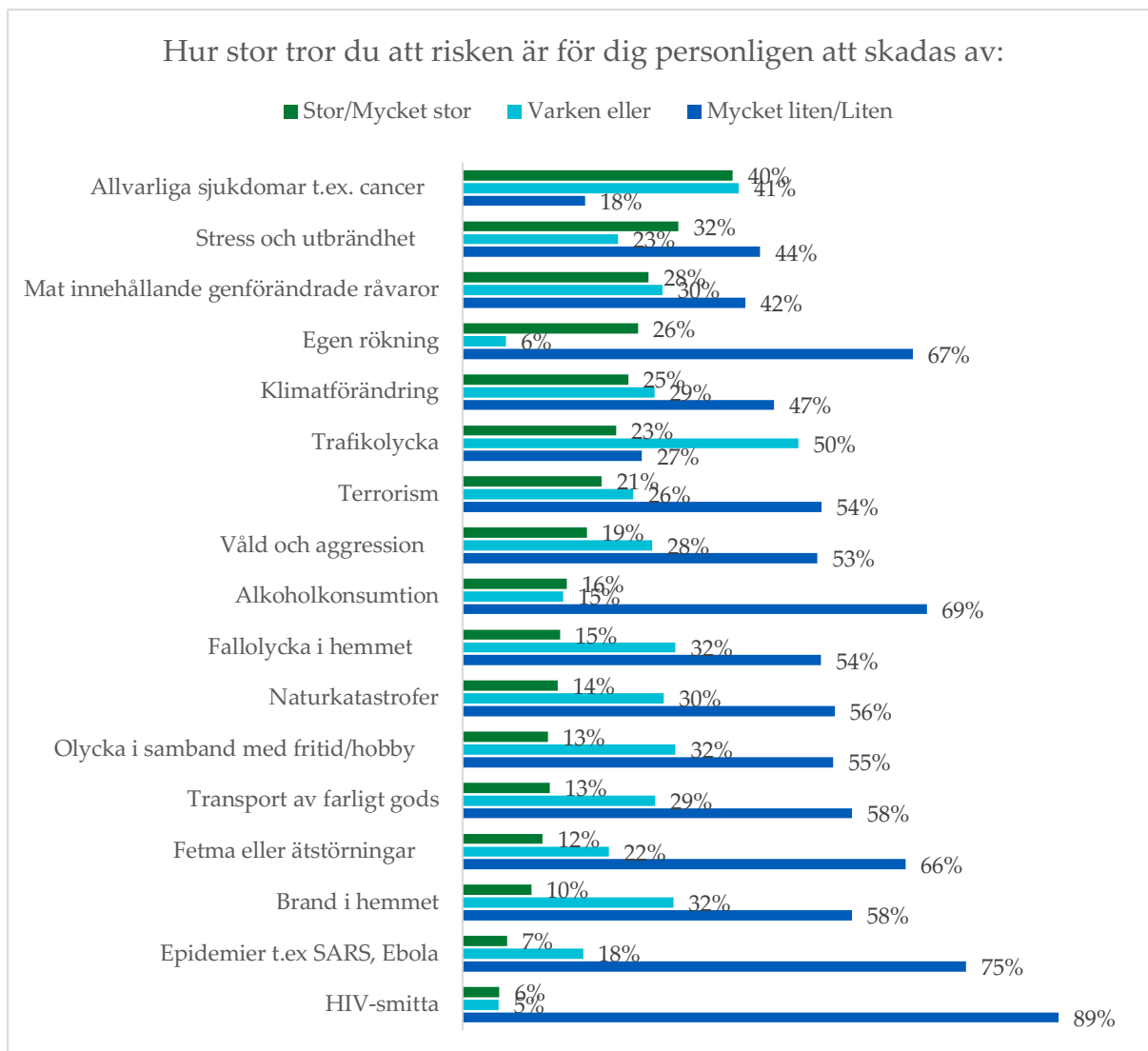
Mer detaljerade uppgifter beträffande hur boende i småhus respektive annat boende uppfattar sina klimatförändringskunskaper, dess orsaker och konsekvenser framgår av bilaga 3:1.9.1. Det finns ett samband vad gäller självskattade kunskaper om klimatförändringsorsaker och konsekvenser såtillvida att lägre ålder är förenad med högre självskattad kunskap (se bilaga 3:1.9.2). Kvinnor skattar sina kunskaper om klimatförändring generellt, dess orsaker och konsekvenser lägre än män (se bilaga 3:1.9.2) och individer med högre inkomst har en skattad kunskap om klimatförändring generellt som är högre än personer med lägre inkomst. Inget signifikant samband uppvisades vad gäller storleken på disponibel inkomst och kunskaper om ett förändrat klimats orsaker och konsekvenser (se bilaga 3:1.9.2).

I figur 9 återges respondenternas uppfattningar om i vilken mån intresset för klimatförändring ökat det senaste året. Resultaten visar att över hälften av respondenterna anser att intresset har ökat under det senaste året. Det avser såväl samhällsintresset rent generellt som det egna intresset.

Figur 9 Intresset för klimatförändring generellt och på ett personligt plan (Fråga 20)

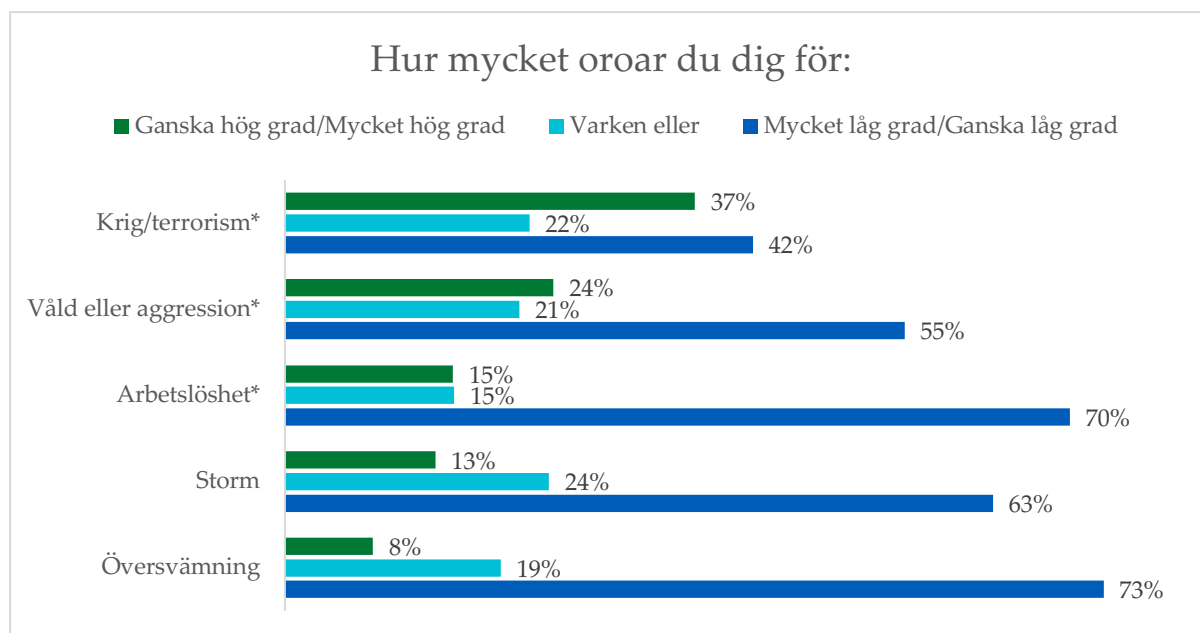
Vad gäller typ av bostad framkom inga signifikanta skillnader mellan grupperna småhus och annat boende (se bilaga 3:2.0.1). Inte heller uppvisades några signifikanta samband utifrån ålder och kön, men jämfört med individer med relativt sett lägre inkomst uppfattar individer med högre inkomst att intresset för klimatet ökat i högre grad, både generellt i samhället och på det personliga planet (se bilaga 3:2.0.2).

Figur 10 Riskuppfattningar i perspektiv (Fråga 22.1–17)

Resultaten i figur 10 sätter individens riskuppfattning vad gäller klimatförändring i relation till andra kända risker. Respondenternas riskperception (mätt i andel som svarat stor eller mycket stor risk) är högst vad gäller allvarliga sjukdomar såsom cancer och lägst vad gäller HIV-smitta. Risken att drabbas av klimatförändring (25 %) hamnar som nummer fem av 17 möjliga risker efter allvarliga sjukdomar (40 %), stress (32 %), mat innehållande genförändrade råvaror (28 %) och egen rökning (26 %).

Sammantaget tenderar inkomst att vara kopplad till livsstilsrisker – ju lägre inkomst desto högre grad av livsstilsrisker. Även kön kan till viss del kopplas till stereotypa livsstilsrisker: män förknippas i högre grad med alkoholkonsumtion och olyckor i samband med fritid/hobby och kvinnor förknippas i högre grad med ätstörningar. Ålder och vardagsrisker är kopplade till varandra, där yngre i högre grad förknippas med stress och utbrändhet samt allehanda "fruktade risker" medan äldre förknippas med "kända vardagsrisker".

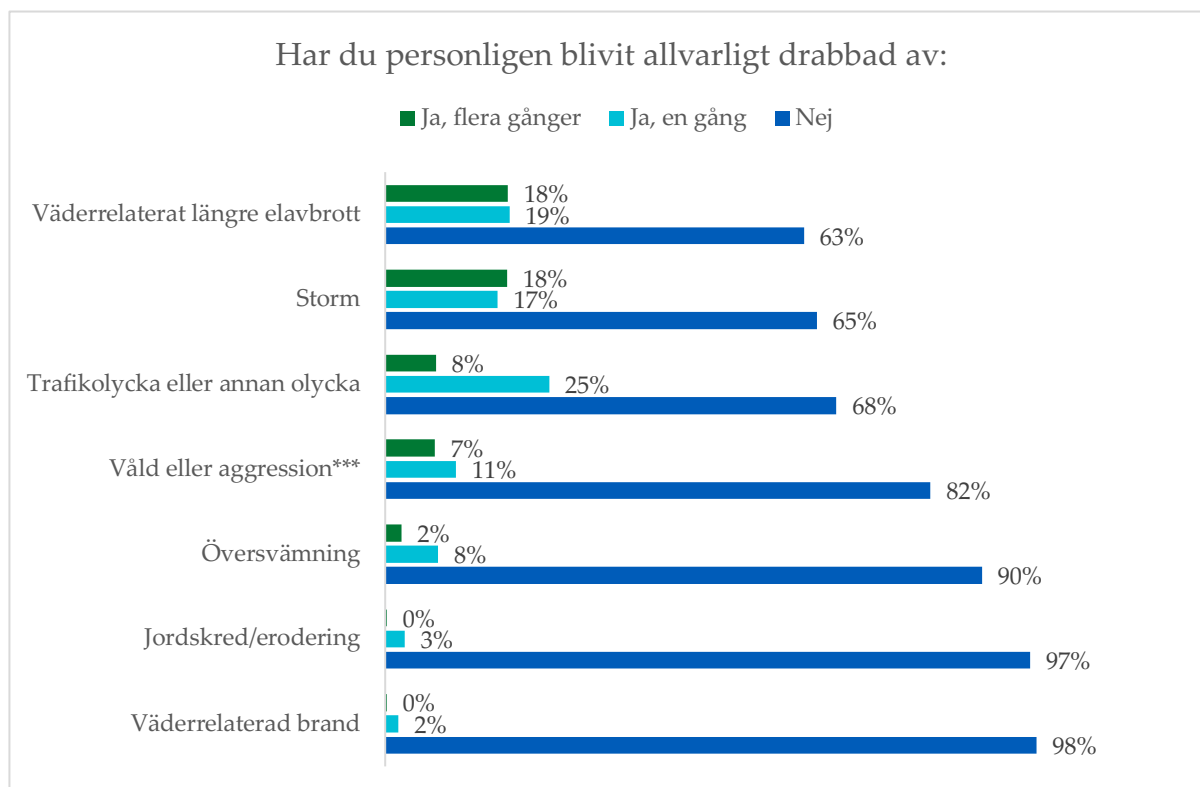

Figur 11 Oro i perspektiv (Fråga 23.1–5)

Figur 11 visar att krig/terrorism är det som flest respondenter angett att de är ganska eller mycket oroliga för (37 %). Möjligen kan det ses som en konsekvens av mediernas rapportering av terroråd runt om i världen, inklusive Europa. Därefter kommer våld eller aggression. En lägre andel känner oro för arbetslöshet och de klimatrelaterade riskerna storm och översvämning.

Småhusägare är mindre oroliga än personer som bor i en annan typ av bostad vad gäller samtliga områden. De väderrelaterade alternativen, dvs. storm och översvämning, uppvisar dock inga signifikanta skillnader mellan grupperna boende i småhus respektive annan bostad. Hur gammal man är har betydelse för oro gällande krig/terrorism och arbetslöshet. Yngre känner större oro än äldre för krig/terrorism och arbetslöshet, men mindre oro för stormar. Kvinnor oroar sig i högre grad än män för samtliga dessa risker utom arbetslöshet. Individer med högre inkomst oroar sig mindre för krig/terrorism, våld och aggression, arbetslöshet och översvämning jämfört med individer med relativt sett lägre inkomst.

Sammantaget kan detta tyda på att upplevd oro är kopplad till livsstil och i synnerhet individens ekonomi. Gruppen av småhusägare, de med högre inkomst och män är t.ex. mindre oroliga för "fruktade risker" såsom krig och terrorism, än boende i annan bostad, de med lägre inkomst och kvinnor.

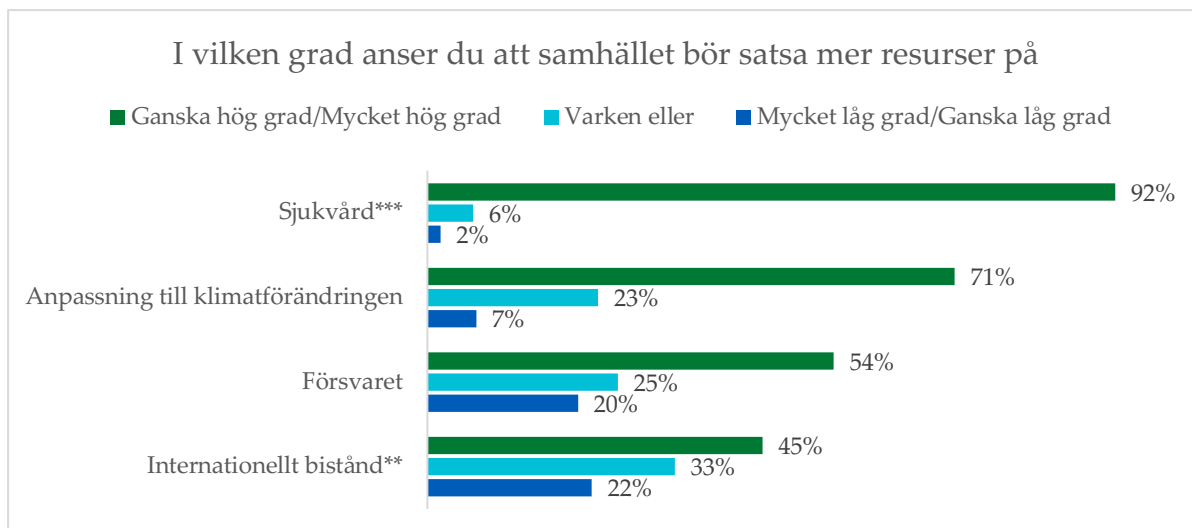

Figur 12 Egen erfarenhet (Fråga 24.1–7)

Tidigare erfarenheter kan påverka hur individer uppfattar risker. I figur 12 redovisas respondenternas svar på om de på ett allvarligt sätt har drabbats av olika händelser. Resultaten visar att relativt många respondenter någon gång drabbats av väderrelaterade händelser såsom längre elavbrott (37 %) eller storm (35 %). Därefter följer trafikolyckor eller andra olyckor (33 %). Färre anger att de drabbats av våld eller aggression, översvämning, jordskred/erodering eller väderrelaterad brand.

Vad gäller typ av bostad framkommer inga skillnader när det gäller händelser som kan kopplas till klimatförändring, men däremot när det gäller våld eller aggression. Fler respondenter med annat boende har drabbats oftare av detta än de som bor i småhus (se bilaga 3:2.1.1). Det finns ett samband mellan lägre ålder och erfarenhet av följande händelser: länge elavbrott, trafikolycka, våld, jordskred och brand (se bilaga 3:2.1.2). Män har större erfarenhet av olyckor än kvinnor (se bilaga 3:2.1.2) och personer med relativt sett låg inkomst har mer erfarenhet av längre strömavbrott än de med relativt sett hög inkomst (se bilaga 3:2.1.2).

Sammantaget förefaller yngre vara mer utsatta för händelser som kan kopplas till "fruktade risker" både i stort och beträffande klimatrelaterade händelser. Ytterligare ett sätt att sätta ett förändrat klimat i perspektiv är att fråga vad samhället bör satsa sina resurser på. Resultaten i figur 13 visar att nästan alla respondenter anser att samhället bör satsa resurser på sjukvård (92 % svarade i ganska eller mycket hög grad). Vidare anser en majoritet av respondenterna att samhället bör satsa resurser på anpassning till klimatförändring i ganska eller mycket hög grad (71 %). Lägre siffror får satsningar på försvaret respektive internationellt bistånd.

Figur 13 Satsa resurser i perspektiv (Fråga 44.1–4)

Personer som bor i småhus anser i lägre grad än andra att samhället ska satsa på sjukvård och internationellt bistånd. Däremot uppvisas inga signifikanta skillnader vad gäller anpassning till klimatförändring eller försvaret. När det gäller ålder visar analyserna att yngre vill se ökade resurser på anpassning till klimatförändring och internationellt bistånd, men att de samtidigt är mindre benägna att se poängen med ökade resurser till försvaret. Kvinnor anser i högre grad än män att samhället bör satsa mer resurser på sjukvård, anpassning till klimatförändring samt internationellt bistånd. Det finns inga samband mellan inkomst och skillnader i samhälleliga prioriteringar.

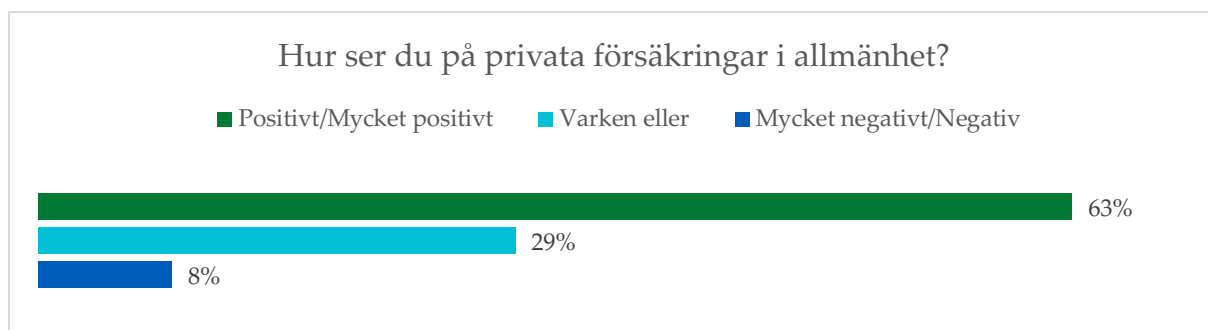
Sammantaget finns en tendens att individer boende i annan bostad, yngre individer och kvinnor är mer positiva till ökade resurser till internationellt bistånd, samt att yngre individer och kvinnor är mer positiva till att satsa ökade resurser på att göra anpassningar med hänsyn till ett förändrat klimat. Individer boende i annan bostad och kvinnor är mer positiva till ökade resurser till sjukvård. Äldre är mer positiva till ökade resurser på försvaret.

4.2.2 Sammanfattande resultat avseende allmänhetens syn på klimatförändring

Här följer några sammanfattande punkter om allmänhetens syn på ett förändrat klimat:

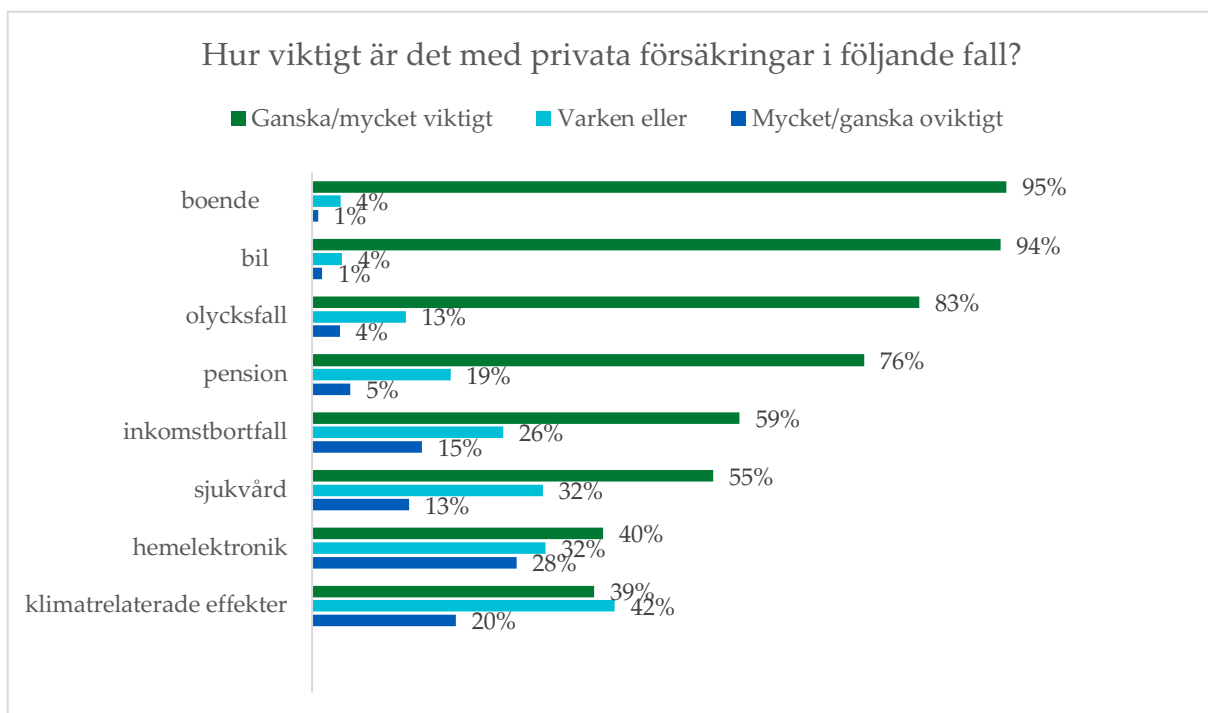
- Relativt många uppfattar att ett förändrat klimat påverkar oss redan nu – oavsett om de bor i småhus eller i annat boende – men de oroar sig inte så mycket för sin egen del som för nästa generation.
- Jämfört med andra risker upplevs klimatförändring som en relativt stor risk.
- Konkretiseras ett förändrat klimat till storm eller översvämning bedöms risken som lägre.
- Kvinnor och yngre personer upplever klimatrisker i högre grad än män och äldre personer.
- Relativt många tycks någon gång drabbats av väderrelaterade händelser och då främst längre elavbrott eller stormar.
- Relativt många uppfattar att samhället bör satsa resurser på klimatanpassning.

4.2.3 Synen på försäkringar och försäkringsbolag

Figur 14 Generell uppfattning om privata försäkringar (Fråga 27)

Figur 14 visar respondenternas attityder till försäkringar. En övervägande andel (63 %) är generellt sett positiva eller mycket positiva till privata försäkringar. Denna uppfattning gäller oavsett typ av boende, ålder eller kön, men individer med relativt sett högre inkomst har en mer positiv syn på privata försäkringar än individer med lägre inkomst.

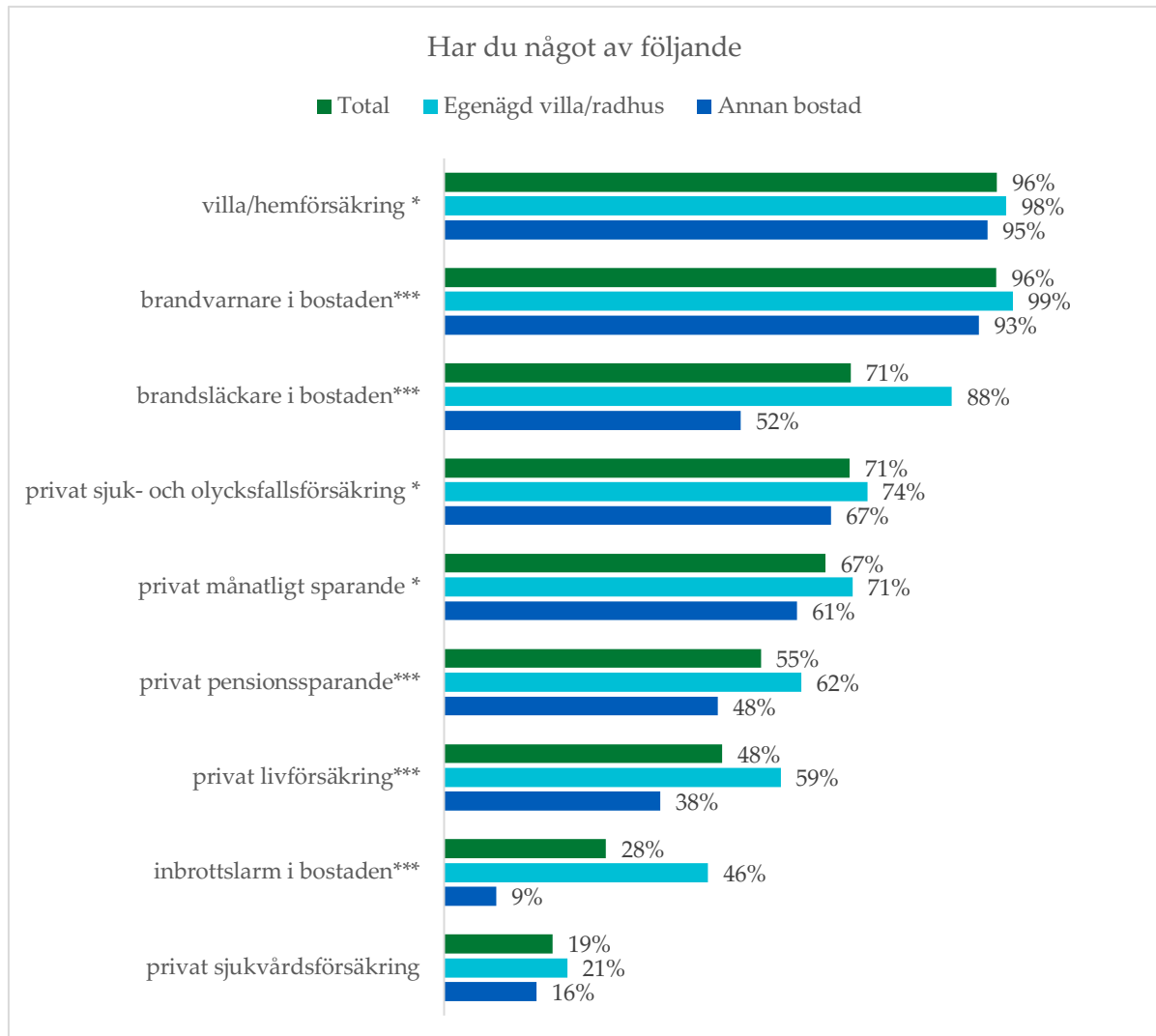
Figur 15 Vikten av privata försäkringar (Fråga 28.1–8)

För att nyansera bilden av synen på privata försäkringar ställdes frågor om olika typer av försäkringar. Resultaten i figur 15 visar att en mycket stor andel av respondenterna anser att privata försäkringar vad gäller boende (95 %) och bil (94 %) är ganska eller mycket viktigt. En mindre andel anser att privata försäkringar vad gäller klimatrelaterade effekter (39 %) är ganska eller mycket viktigt.

Personer boende i småhus anser i högre grad att privata försäkringar vad gäller boende och bil är viktigt jämfört med personer med annat boende (se bilaga 3:2.2.1). Yngre personer anser att privata försäkringar vad gäller inkomstbortfall och sjukvård är viktigare än vad äldre personer gör, medan äldre personer i högre grad anser att privata försäkringar för boende, bil och hemelektronik är betydelsefulla (se bilaga 3:2.2.2). Kvinnor anser att privata försäkringar vad gäller olycksfall, pension,

inkomstbortfall, sjukvård, hemelektronik och klimatrelaterade effekter är viktigare än vad män gör (se bilaga 3:2.2.2). Individer med relativt sett lägre inkomst anser i högre grad än de med högre inkomst att privata försäkringar för hemelektronik är viktiga. Högre inkomst associeras med en mer positiv syn på privata boende-, bil- och pensionsförsäkringar (se bilaga 3:2.2.2).

Respondenterna tillfrågades även om vilka försäkringar samt andra riskbegränsande åtgärder de har. Svaren redovisas i figur 16 och är uppdelade på olika typer av boendeformer.

Figur 16 Försäkringar och försäkringsåtgärder (personligt) (Fråga 26)

Resultaten visar att nästan samtliga, oavsett boendetyper har villa/hemförsäkring och brandvarnare. Lägst andel visar sig för privat sjukvårdsförsäkring. Signifikanta skillnader mellan de två boendegrupperna återfinns gällande privat pensionssparande och privat livförsäkring, brandvarnare och brandsläckare samt inbrottslarm i bostaden. Signifikanta skillnader framträder också gällande boendeförsäkring, olycksfallsförsäkring och månatligt sparande. De som bor i småhus har fler av alla ovan redovisade försäkringar, installationer och sparande än de som inte bor i småhus (se bilaga 3:2.3.1).

Samtliga försäkringar, installationer och sparande förutom inbrottslarm uppvisar signifikanta skillnader i relation till ålder (se bilaga 3:2.3.2). Fler äldre personer har boendeförsäkring, brandvarnare och brandsläckare än yngre, medan fler yngre har privata sjuk-, olycksfalls-, liv- och sjukvårdsförsäkringar, pensionssparande och månatligt sparande. Fler personer med relativt sett hög

inkomst har privata sjuk- och olycksfallsförsäkringar, sparande, larm etc., men det finns ingen skillnad mellan inkomstgrupperna beträffande livförsäkring. Det finns två signifikanta skillnader mellan män och kvinnor, nämligen månatligt sparande och inbrottslarm i bostaden. Fler kvinnor (70,9 %) än män (62,2 %) har ett månatligt sparande, medan fler män (33,3 %) än kvinnor (23 %) har inbrottslarm i bostaden (se bilaga 3:2.3.2).

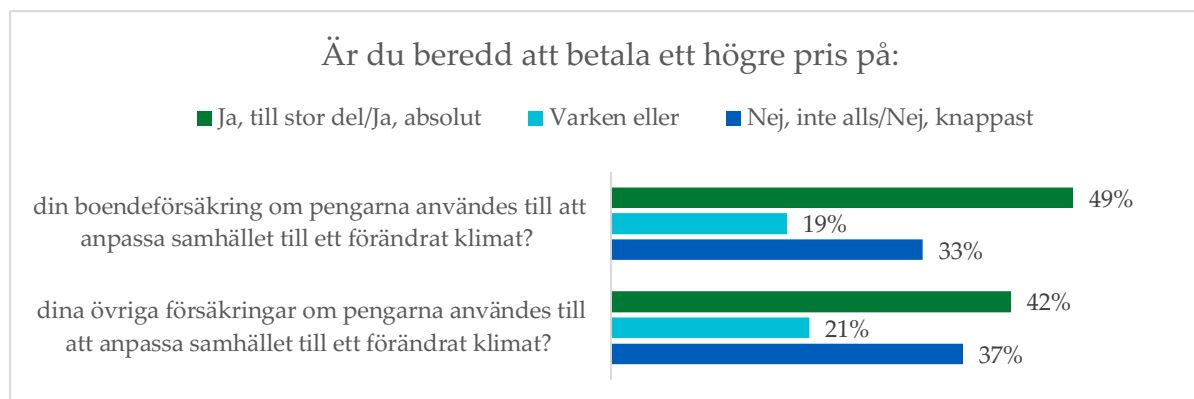
Figur 17 visar om respondenterna har ett försäkringsskydd som skulle täcka eventuella kostnader vid en klimatrelaterad kris (t.ex. översvämning, ras eller erosion). Av respondenterna uppger 18 % att de har ett sådant försäkringsskydd, medan 28 % uppfattar att de inte har det. Närmare hälften av respondenterna (46 %) vet inte om försäkringsskyddet täcker eventuella kostnader vid en klimatrelaterad kris.

Figur 17 Kunskap om det egna försäkringsskyddet vad gäller klimatrelaterade kriser (Fråga 29)

En större andel respondenter boende i småhus (23,1 %) än boende i annan bostad (13 %) anger att de har ett försäkringsskydd som skulle täcka eventuella kostnader vid en klimatrelaterad kris. Följaktligen anger en större andel respondenter med annat boende (30,9 %) än boende i småhus (25 %) att de inte har detta försäkringsskydd (se bilaga 3:2.4.1).

I testerna baserade på ålder, kön och inkomst har de som svarat vet ej exkluderats. Inga signifikanta resultat går att finna vad gäller ålder och kön (se bilaga 3:2.4.2), men individer med högre disponibel inkomst uppfattar i högre grad att det egna försäkringsskyddet inte täcker kostnaderna jämfört med de med lägre disponibel inkomst (se bilaga 3:2.4.2).

Figur 18 Betalningsvilja gällande försäkringar som gynnar samhällelig klimatanpassning (Fråga 30.1–2)

Figur 18 visar om respondenterna är beredda att betala ett högre pris på sina boendeförsäkringar respektive övriga försäkringar om pengarna användes till att anpassa samhället till ett förändrat klimat.

En något större andel visar sig positiva till att betala ett högre pris på sin boendeförsäkring (49 %) än om det gäller övriga försäkringar (42 %).

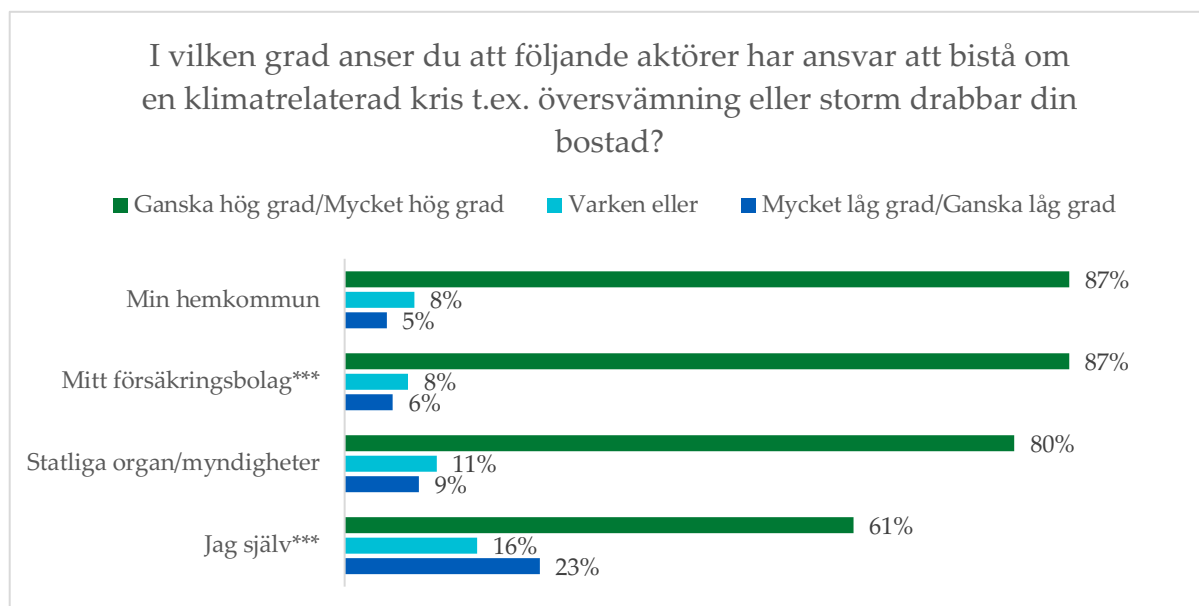
I det här fallet finns inga signifikanta skillnader mellan de två boendegrupperna (se bilaga 3:2.5.1). Yngre ålder innebär en större vilja att betala ett högre pris på boendeförsäkringar respektive övriga försäkringar om pengarna används till att anpassa samhället till ett förändrat klimat (se bilaga 3:2.5.2). På liknande sätt har kvinnor större betalningsvilja än män (se bilaga 3:2.5.2). Inkomst samvarierar däremot inte med betalningsviljan (se bilaga 3:2.5.2).

Figur 19 Intresse av klimatrelaterade försäkringar (Fråga 31.1–2)

Figur 19 handlar om hur stort intresset är att teckna försäkringar mot klimatrelaterade skador. Nära hälften av respondenterna visar intresse för denna typ av försäkringar genom att ange "Ja till stor del" eller "Ja absolut" (45 %). Om denna typ av försäkring medför en ökad kostnad jämfört med andra försäkringar går intresset ner till 33 % och en jämförelsevis större andel visar då ett ointresse att teckna en sådan försäkring genom att ange "Nej inte alls" eller "Nej knappast".

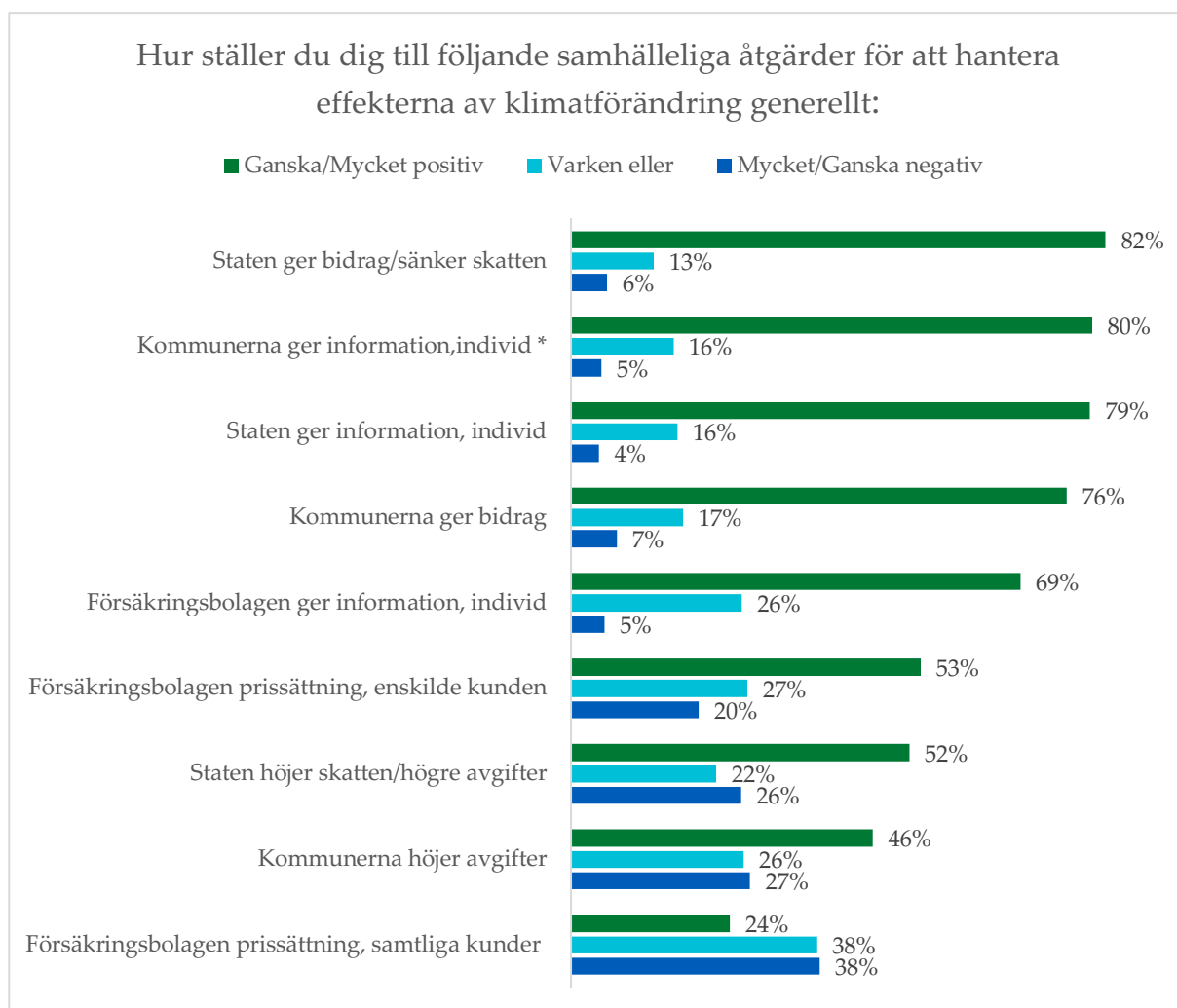
Boende i småhus är mer intresserade av denna försäkring än de som bor i annan bostad (se bilaga 3:2.6.1). Inkomst och ålder tycks däremot inte ha någon betydelse i sammanhanget (se bilaga 3:2.6.2). Kvinnor är mer intresserade än män både av att teckna en klimatförsäkring och att göra det även om den kostar mer än andra likartade försäkringar (se bilaga 3:2.6.2).

Figur 20 Ansvar om egna bostaden drabbas av en klimatrelaterad kris (Fråga 5.1–4)

Figur 20 visar i vilken grad respondenterna anser att deras hemkommun, försäkringsbolag, statliga organ/myndigheter och de själva har ett ansvar att bistå om en klimatrelaterad kris, t.ex. översvämning eller storm, drabbar deras bostad. En övervägande majoritet uppfattar att ansvaret i ganska eller mycket hög grad ligger på kommunen (87 %), försäkringsbolagen (87 %) och staten (80 %). En lägre andel respondenter (61 %) anser att de själva har ansvar om en klimatrelaterad risk drabbar deras bostad.

Signifikanta skillnader finns mellan de två boendegrupperna i synen på försäkringsbolagets ansvar respektive det personliga ansvaret. Personer som bor i småhus anser att deras försäkringsbolag och de själva har ett större ansvar än vad personer som bor i annan bostad anser. Inkomst och ålder tycks däremot inte ha någon betydelse (se bilaga 3:2.7.1). Yngre uppger att statliga organ och myndigheter har större ansvar än vad äldre personer gör. Personer med högre inkomst anser att statliga organ/myndigheter, hemkommunen och de själva har ett relativt sett större ansvar än vad personer med lägre inkomst anser att de har. Det framkommer inga signifikanta skillnader mellan kvinnor och män (se bilaga 3:2.7.2).

Figur 21 Ansvarighet att hantera effekter av klimatförändring generellt (Fråga 16–17)

Figur 21 visar hur respondenterna ställer sig till nio samhällsliga åtgärder för att hantera effekterna av ett förändrat klimat generellt. Tre aktörer är i blickfånget: stat, kommun och försäkringsbolag.

En övervägande andel respondenter är positivt inställda till att få information från stat, kommun och försäkringsbolag om klimatanpassning på individnivå. Likaså uppskattas bidrag från stat och kommun samt skattesänkningar för att hantera effekterna av en klimatförändring på samhällsnivå. En relativt stor andel (53 %) är positivt inställda till att försäkringsbolagen ska prissätta försäkringar på individnivå utifrån klimatanpassningar. Vidare anser just över hälften av respondenterna att det vore positivt om stat och kommun höjer skatter eller avgifter i samband med klimatanpassningar. En mindre andel (24 %) är positivt inställda till att försäkringsbolagen prissätter försäkringar utifrån en sammanvägd klimatanpassning hos samtliga kunder oavsett den enskildes egen anpassning.

Boende i annan bostad är mer positivt inställda till att få information från kommunen jämfört med de som bor i egenägda bostäder (se bilaga 3:2.8.1). Högre ålder är förenad med en mer negativ syn på aktuell information från stat och kommun, likaså med att stat eller kommun ger bidrag eller sänker skatten alternativt höjer skatten eller utformar avgifter (se bilaga 3:2.8.2). Kvinnor är, i högre utsträckning än män, positiva till information från stat och kommun, likaså till att kommunen sänker skatten eller ger bidrag och till att stat eller kommun höjer skatten eller utformar avgifter. Kvinnor är även, i högre utsträckning än män, positiva till information från försäkringsbolagen om hur enskilda individer kan anpassa sina liv till ett förändrat klimat och till att försäkringsbolagen anpassar sin prissättning efter en sammanvägd klimatanpassning hos samtliga kunder oavsett den enskildes

ansträngningar (se bilaga 3:2.8.2). Ökad inkomst associeras med en mer positiv syn på att få aktuell information från staten och att staten ger bidrag/sänker skatten alternativt höjer skatten eller utformar avgifter (se bilaga 3:2.8.2).

4.2.4 Sammanfattande resultat avseende allmänhetens syn på försäkringar och försäkringsbolag

Här följer några sammanfattande punkter om allmänhetens syn på klimatförändring, försäkring och ansvar:

- Respondenterna är relativt välförsäkrade och positiva till privata försäkringar – särskilt de som bor i småhus.
- Närmare hälften av respondenterna är osäkra på om deras försäkringar täcker klimatrisker.
- Närmare hälften är intresserade av att teckna klimatrelaterade försäkringar, men andelen sjunker om de är dyrare än andra försäkringar.
- Många önskar information om ett förändrat klimat, bidrag för klimatanpassning och ser positivt på individbaserade försäkringspremier, men de är mindre positiva till skatter, avgifter och kollektiva prishöjningar på försäkringar.
- Stat, kommun och försäkringsbolag anses ha större ansvar än den enskilde individen och enligt de som bor i småhus har försäkringsbolag ett särskilt ansvar.

4.3 Fem idealtypiska grupper och koppling till klimatförändring och försäkring

Ett av syftena med denna rapport är att identifiera idealtypiska grupper som kan fånga en del av den varians i hur människor förhåller sig till klimatförändring och försäkring. Tre strategiskt valda frågor användes i föreliggande fall: Om respondenten är småhusägare eller ej, bor i storstad eller ej samt inställningen till privata försäkringar. Utifrån analysen kunde fem kluster med skilda svarsmönster identifieras (se bilaga 3: 3.0).

Antalet respondenter ingående i respektive kluster varierar från 147 till 208. Något förenklat kan klustren beskrivas som välbärgade försäkringsivrare (1), fattiga försäkringsivrare (2), underprivilegierade landsbygdsbor (3), ambivalenta klimatmedvetna (4) och tillitsfulla storstadsbor (5). Respondenternas fördelning i de fem klustren framgår av tabell 2.

Tabell 2 Fördelning av respondenter mellan kluster och de tre kategoriserande variablerna (radprocent)

K	Småhus-ägare/ Annat boende	Storstad/ Ej storstad	Mycket positiv / Positiv – Attityd till privata försäkringar i allmänhet	Antal (n)
1	100 / 0 %	0 / 100 %	100 %	208
2	55 / 45 %	0 / 100 %	0 %	201
3	61 / 39 %	0 / 100 %	63 %	157
4	31 / 69 %	100 / 0 %	57 %	148
5	0 / 100 %	0 / 100 %	100 %	147

K = Kluster

Utifrån denna grundläggande uppdelning kan vi undersöka hur klustren skiljer sig åt och vad som karakteriserar dem vad gäller andra frågor, allt från ålder och inkomst till värderingar, syn på klimatet

och inställningar till försäkringar. Skillnader mellan grupperna analyserades med hjälp av chi-två test samt rangsummetest.

Välbärgade försäkringsivrare

Det första klustret består enbart av småhusägare som bor utanför storstäder och de är positiva till försäkringar. Här återfinns högst andel män (68 %). Klustret har jämförelsevis högst medelålder och inkomst, men minst andel personer som är utrikes födda. Här återfinns också de som bott i samma bostad under längst tid.

När det gäller risker så bedömer de risken för stress och utbrändhet som låg, de oroar sig inte för arbetslöshet eller krig och terrorism. De har inte heller upplevt diskriminering (lägst av alla kluster). Däremot upplever sig dessa personer som mest lyckliga. När det gäller värderingar anser de inte att det är viktigt att minska inkomstskillnader eller att se till så att alla får sina basala behov uppfyllda. Jämfört med andra kluster har personerna i det här klustret fler försäkringar och installationer, brandvarnare och larm. Vidare uppfattar de boendeförsäkring, bilförsäkring, olycksfallsförsäkring och privat pensionssparande som viktigare än andra. Det är också här vi finner den högsta tilliten till försäkringsbolag (och massmedier).

Fattiga försäkringsivrare

I detta kluster återfinns inga småhusägare och samtliga personer är bosatta utanför storstäderna. Inställningen till försäkringar är positiv. Sex av tio är kvinnor, vilket är den största andelen bland klustren, och inkomsten är relativt sett lägst. I genomsnitt har de som tillhör den här gruppen bott kortast tid i bostaden, men relativt flest har inbrottslarm. De oroar sig för krig och terrorism och vill satsa mer resurser på försvaret. De bedömer inte sin klimatmedvetenhet som hög men anser att försäkringar relaterade till klimatrelaterade effekter som viktiga.

Underprivilegierade landsbygdsbor

Detta kluster består av personer boende i städer och landsbygd, men inte i storstäder. Det återfinns ungefär lika många småhusägare som personer som inte äger sin bostad och de som ingår i klustret är varken positiva eller negativa till försäkringar. Rent geografiskt är det många som bor i Norrland och utbildningsnivån är relativt låg då detta kluster har flest personer med grundskola, eller motsvarande, som högst fullgjorda utbildning. Personer i klustret anser sig ha jämförelsevis minst möjlighet att få hjälp av någon med ekonomiska frågor, myndighetskontakter och känslomässig stöttning. I klustret skattar man den egna statusen som lägst och sig själva som minst lyckliga.

När det gäller risker oroar sig de i detta kluster mest för fallolyckor i hemmet och uppvisar högst grad av oro för att en klimatförändring ska få personlig inverkan. Här återfinns även de som i störst utsträckning bedömer att intresset för ett förändrat klimat (i samhället generellt) har ökat samtidigt som de bedömer att umgängeskretsen i mycket låg utsträckning anser att det är viktigt att vara medveten om sin egen klimatpåverkan. När det gäller värderingar anser personer i klustret i jämförelsevis högst utsträckning att minskade inkomstskillnader mellan invånare är viktigt medan försvaret och ökade resurser till det inte ses som viktigt. Jämfört med andra kluster betraktas privata försäkringar gällande boende, bil, hemelektronik, olycksfall, inkomstbortfall, sjukvård, pension och klimatrelaterade effekter som mindre viktiga. Dessa respondenter har minst privata sjuk- och olycksfallsförsäkringar, privata sjukvårdsförsäkringar, pensionssparande och månatligt sparande. Tilliten är också mycket låg och gruppen uppvisar jämförelsevis lägst grad av tillit till försäkringsbolag, ideella organisationer med

miljöinriktning, internationella organisationer, medier, riksdagen, statliga myndigheter samt universitet och högskolor

Ambivalenta klimatmedvetna

Detta kluster liknar det föregående med en relativt jämn fördelning av boendeformer utanför landets tre största städer. Här återfinns både de som är mest positiva och mest negativa till försäkringar (men de senare är betydligt färre än de förstnämnda). Utbildningsnivån är gymnasial och här återfinns de som ser sig själva som mest klimatmedvetna. I den här gruppen återfinns även störst andel som drabbats av storm och väderrelaterade längre elavbrott. De bedömer också riskerna relaterade till en klimatförändring, t.ex. sannolikheten för fler stormar och mer regn på bostadsorten, som relativt höga. Däremot upplever de att intresset för klimatförändring i samhället generellt har minskat och riskuppfattningen är generellt inte särskilt hög. Beträffande värderingar är detta den grupp som i högst utsträckning anser att det är viktigt att tillgodose allas basala behov. Det finns inga tydliga åsikter eller beteenden relaterat till försäkringar förutom vikten av bilförsäkring.

Tillitsfulla storstadsbor

Detta kluster består enbart av personer boende i storstäder. Det är till största delen personer som inte äger ett småhus och inställningen till försäkringar varierar även om de flesta är positiva eller varken positiva eller negativa. Här återfinns också de relativt sett yngsta respondenterna och störst andel utlandsfödda. I klustret finner vi störst andel med fullgjord högskoleutbildning och lägst andel med endast grundskoleutbildning. De skattar den egna statusen som högre än personer i andra kluster och svarar att de har störst möjlighet att få hjälp av andra med ekonomiska frågor, myndighetskontakter och känslomässig stöttning. Däremot har de upplevt diskriminering i högst utsträckning (gäller etnicitet, religion, kön, ålder).

När det gäller riskuppfattningar bedömer de i jämförelsevis störst utsträckning att riskerna för att skadas av stress och utbrändhet, arbetslöshet och våld och aggression är stor. De oroar sig dock minst över att de själva eller bostadsorten drabbas av en klimatförändring. De har också minst erfarenhet av att drabbas av storm och väderrelaterade längre avbrott. Däremot bedömer de i högst utsträckning att vikten av medvetenhet om sin klimatpåverkan i umgängeskretsen är viktig. Den typ av försäkring som anses viktig, jämfört med andra kluster, är försäkring mot inkomstbortfall. De som ingår i detta kluster har också i större utsträckning brandvarnare samt brandsläckare i bostaden. Här finner vi även den högsta graden av tillit till ideella organisationer med miljöinriktning, internationella organisationer, riksdagen, statliga myndigheter samt universitet och högskolor.

5 Diskussion och slutsatser

Det finns få större kvantitativa studier av enskilda individers uppfattningar, agerande och möjligheter att betala för försäkring i länder och regioner som ännu inte definierats som särskilt utsatta för konsekvenser av ett förändrat klimat (Bellman et al. 2016: 29ff). Det saknas även kritiska perspektiv som väger in hur ojämlikhet och andra underliggande strukturella faktorer påverkar dessa frågor (Gaard 2015, Osborne 2015, Sugden et al. 2014).

Syftet med rapporten var därför att ge generaliserbara resultat om bostadsägares uppfattningar och beteenden relaterade till klimatrisker samt deras betalningsförmåga rörande försäkringspremier och andra riskreducerande åtgärder. För att uppnå detta syfte ställdes följande forskningsfrågor (vilka alla har analyserats utifrån ålder, kön och inkomst):

- I vilken mån anser småhusägare att klimatrisker påverkar deras fastighetsvärden?
- Vilket förebyggande arbete kan småhusägare tänka sig att göra för att minska klimatrisker?
- Hur ser svenskar i allmänhet på klimatförändring, försäkring och ansvar?
- Vilken betalningsvilja finns bland småhusägare vad gäller klimatförebyggande åtgärder?
- I vilken mån går det att identifiera idealtypiska grupper utifrån boendeform och synen på försäkring?

Beträffande *synen på klimatet och klimatets inverkan på fastighetsvärdet* visar resultaten att allmänheten uppfattar att ett förändrat klimat påverkar oss redan nu, men de oroar sig inte så mycket för sin egen skull som för nästa generation. Resultaten skiljer sig inte åt beroende på boendetyper, men kvinnor känner större oro än män och personer med hög inkomst oroar sig mer än personer med låg inkomst. Om klimatrisker jämförs med andra risker såsom krig och terrorism, våld och aggression samt arbetslöshet upplevs risken vara lägre för naturolyckor som en konsekvens av stormar och översvämningar. Småhusägare skiljer sig inte från andra, men ett intressant resultat är att de inte ser närheten till vatten som en klimatrisk utan snarare som en ekonomisk tillgång. Samtidigt visar tidigare forskning att enskilda individer har svårt att sammankoppla andra aspekter, t.ex. praktiska åtgärder för att minska konsekvenser av naturhändelser, med ekonomiska fördelar (Botzen et al. 2009, Herweijer et al. 2009, Schulte och Miller 2010).

Flera faktorer som kan innebära klimatrisker, t.ex. närhet till vattendrag, anses påverka fastighetsvärdet. Samtidigt som forskning visar att närheten till vatten höjer fastighetsvärdet (t.ex. Wyman et al. 2014) har klimatrelaterade händelser som översvämning eller stigande havsnivåer en negativ påverkan på fastighetsvärdet (t.ex. Below et al. 2015). Resultaten från enkätstudien visar att fastighetens närhet till vattendrag, sjö eller hav uppfattas som prishöjande, samtidigt som fastighetens utsatthet för klimatrelaterade risker, t.ex. översvämningar, ras, skred och erosion, uppfattas som prissänkande. Det är dock en övervikt för att närheten till vatten anses vara prishöjande snarare än prissänkande. Möjligen kan detta bero på tidshorisonterna för de båda alternativen (då det kan vara relativt sett svårare att bedöma på hur lång sikt klimatrelaterade risker kan uppstå).

Beträffande *synen på förebyggande arbete och ansvar* visar resultaten att förebyggande åtgärder i första hand görs pga. renoveringsbehov och inte pga. klimatanpassning. De förebyggande åtgärderna består främst av takreparationer och de som ägnar sig åt dessa åtgärder är i första hand äldre personer, män och individer med hög inkomst (vilket kan relateras till att äldre personer uppfattar sig vara mindre klimatmedvetna än yngre personer och att män uppfattar sig vara mindre klimatmedvetna än kvinnor). På frågan om vad som bör göras för att stimulera enskilda personers förebyggande arbete svarar de flesta att de önskar information om klimatförändringsprocessen och hur de kan få bidrag för klimatanpassning, men de är mindre positiva till skatter, avgifter eller kollektiva prishöjningar på försäkringar.

En faktor som påverkar hushållens vilja att göra förebyggande åtgärder är alltså synen på ansvar (Bickerstaff et al. 2008, Guldåker 2009, Niemeyer et al. 2005). Trots att de flesta vill få mer information om förebyggande åtgärder, inte minst yngre personer och höginkomsttagare, är det relativt ovanligt att försäkringsbolag arbetar aktivt med att informera om vilka förebyggande åtgärder försäkringstagare kan göra (Bubeck et al. 2012). Våra resultat visar att allmänheten anser att stat, kommun och försäkringsbolag har ett större ansvar än den enskilde individen i dessa frågor. De som bor i småhus anser att försäkringsbolagen har ett särskilt stort ansvar.

Beträffande *synen på förebyggande arbete och försäkringar* visar studier från andra länder att fastighetsägare är villiga att investera i förebyggande åtgärder i utbyte mot lägre försäkringspremier (Botzen et al. 2009, Kunreuther 2015). Resultaten från vår studie visar dessutom att småhusägare överlag är positiva till individuell prissättning på försäkringar snarare än kollektiv prissättning. Resultaten visar också att svenskar generellt och personer som bor i småhus är positiva till privata försäkringar och kan tänka sig att teckna klimatrelaterade försäkringar, förutsatt att de inte är dyrare än andra försäkringar. Många är dock osäkra på om deras försäkringar täcker skador som kan uppstå pga. naturolyckor föranledda av ett förändrat klimat.

För att testa om försäkringar kan utgöra ett incitament för småhusägare att utföra förebyggande åtgärder och på så sätt undersöka deras *betalningsvilja/betalningsförmåga* för detta skapades ett index som visar hur villiga småhusägare är att vidta förebyggande åtgärder till ingen, en mindre eller en större kostnad (se Botzen et al. 2009). Motprestationen från försäkringsbolaget var en billigare premie i tre fall eller att försäkringsskyddet skulle täcka egendom i ett fall. Resultaten visar att betalningsviljan är högre bland kvinnor än bland män liksom bland personer som skattar sin egen kunskap om klimatförändring som god jämfört med dem som skattar sin kunskap som mindre god. Det senare kan relateras till tidigare studier från andra länder (Botzen och van den Berghs 2012a). Däremot visar våra resultat att betalningsviljan inte är relaterad till inkomst eller storlek på bostadsort. Att betalningsviljan skulle vara opåverkad av disponibel inkomst går dock inte i linje med tidigare studier från andra länder (Hung 2009, Lo 2013).

I studien undersöktes också människors syn på klimatförändring och försäkring med hjälp av en explorativ metod. Explorativa metoder minskar risken för att endast bekräfta tidigare studier och föreställningar om sakernas tillstånd och öppnar upp för nya upptäckter. Utifrån tre frågor – om man är småhusägare eller ej, bor i storstad eller ej, samt inställningen till privata försäkringar – identifierades *fem idealtypiska grupper*, vilka beskrivs kortfattat nedan.

Välbärgade försäkringsivore är småhusägare som bor utanför storstäder och de är positiva till försäkringar. Gruppen består mest av män, har hög medelålder, hög inkomst och har bott i samma bostad under jämförelsevis längst tid. Jämfört med andra grupper har de fler försäkringar och installationer, brandvarnare och larm. De uppfattar boendeförsäkring, bilförsäkring, olycksfallsförsäkring och privat pensionssparande som viktigare än övriga grupper. Det är också här vi finner den högsta tilliten till försäkringsbolag. *Fattiga försäkringsivore* är inte småhusägare men bor utanför storstäderna. Deras inställning till försäkringar är positiv. Många är kvinnor och inkomsten är relativt låg. Den här gruppen har bott kortast tid i bostaden. De bedömer inte sin klimatmedvetenhet som hög men anser att försäkringar relaterade till klimatrelaterade effekter är viktiga.

Underprivilegierade landsbygdsbor består av ungefär lika många småhusägare som boende i annan bostad och de som ingår i klustret är varken positiva eller negativa till försäkringar. Rent geografiskt bor många i Norrland och utbildningsnivån är relativt låg. Denna grupp uppvisar stort oro för att ett förändrat klimat ska få personlig inverkan. Jämfört med andra kluster betraktas privata försäkringar som mindre viktiga. Gruppen uppvisar lägst grad av tillit till försäkringsbolag. *Ambivalenta klimatmedvetna* liknar den föregående gruppen med en relativt jämn fördelning av boendeformer utanför landets tre största städer. Här återfinns de som är mest positiva och mest negativa till försäkringar samt de som ser sig själva som mest klimatmedvetna. Här finns även störst andel som drabbats av storm och väderrelaterade längre elavbrott och de bedömer risker relaterade till ett förändrat klimat som relativt höga. Det finns inga tydliga åsikter eller beteenden relaterat till försäkringar förutom vikten av bilförsäkring. *Tillitsfulla storstadsbor* är till största delen personer som inte äger sitt hus och inställningen till försäkringar varierar även om de flesta är positiva eller varken positiva eller negativa. Här återfinns också de relativt sett yngsta respondenterna och störst andel utlandsfödda. Gruppen består av många med hög utbildning, de skattar den egna statusen som högre än personer i övriga kluster och de har upplevt diskriminering, t.ex. etnicitet, religion, kön och/eller ålder, i högst utsträckning. De oroar sig minst över att själva eller att bostadsorten drabbas av klimatförändring och har begränsad erfarenhet

av att drabbas av väderrelaterade skador, men det är viktigt att vara klimatmedveten i umgängeskretsen och de har hög tillit till bl.a. ideella organisationer med miljöinriktning.

Även om svarsfrekvensen (30 %) är en begränsning i och med att osäkerheten i skattningarna nu blir större än om svarsfrekvensen hade varit högre, bidrar denna rapport till kunskap om hur svenskar i allmänhet, och småhusägare i synnerhet, uppfattar klimatförändring, sin egen roll liksom betydelsen av försäkringar. Sverige är än så länge inte särskilt utsatt för klimatförändringseffekter och har därför inte studerats utifrån dessa perspektiv i någon större utsträckning. Det är dock viktigt att även studera "lågriksområden" (Elrick-Barr et al. 2014) eftersom individens och de enskilda hushållens syn och erfarenhet är betydelsefull för att förstå relationen mellan klimatrisker och försäkring (se t.ex. Brouwer et al. 2007, Bubeck et al. 2012, Bukvic et al. 2015, Coulthard 2008, Harvatt et al. 2011, Scannell och Gifford 2013, Udmale et al. 2015). Detta kan enligt Bukvic et al. (2015) beskrivas som ett underifrånperspektiv, där medborgarnas förståelse snarare än geopolitik sätts i centrum. Hushållen och lokalsamhällen är viktiga aktörer när det gäller att faktiskt genomföra klimatanpassningar (Coulthard 2008). Kunskap om attityder och beteenden är betydelsefull för att kunna aktivera medborgarna och därmed mildra de negativa effekterna av en klimatförändring (Scannell och Gifford 2013).

Rapporten visar också att det är viktigt att analysera attityder, beteenden och betalningsvilja utifrån variabler som ålder, kön och inkomst vilka kanaliseras i sociala strukturer i termer av t.ex. genus och klass. Vidare studier bör därför fördjupa dessa analyser och teoretiskt förankra förståelsen för relationer mellan attityder, beteenden och betalningsvilja och dessa strukturer.

Referenslista

Akter, S. & Bennett, J. (2011). Household perceptions of climate change and preferences for mitigation action: The case of the Carbon Pollution Reduction Scheme in Australia. *Climatic Change*, 109(3-4), 417-436.

Anttonen, A., Baldock, J. & Sipilä, J. (2003). Patterns of social care in five industrial societies: Explaining diversity', in Anttonen, A., Baldock, J. & Sipilä, J. (eds.), *The young, the old and the state. Social care systems in five industrial nations*, Cheltenham: Edward Elgar.

Aerts, J.C., & Botzen, W.J.W. (2011). Climate change impacts on pricing long-term flood insurance: A comprehensive study for the Netherlands. *Global Environmental Change*, 21(3), 1045-1060.

Bellman, L. (2013). Fastighetspriser för småhus i Västernorrland. *CERs Rapportserie, Nr. 2013:9*. Sundsvall: Mittuniversitetet.

Bellman, L., Ekholm, S., Giritli Nygren, K., Hemmingsson, O., Jarnkvist, K., Kvarnlöf, L., Lundgren, M., Olofsson, A. & Öhman, P. (2016). Climate change, insurance, and households: A literature review. *RCR Working Paper Series 2016:2*. Östersund: Mittuniversitetet.

Below, S., Beracha, E. & Skiba, H. (2015). Land Erosion and Coastal Home Values. *Journal of Real Estate Research*, 37(4), 499-535.

Bickerstaff, K., Simmons, P. & Pidgeon, N. (2008). Constructing responsibilities for risk: Negotiating citizen—state relationships. *Environment and planning A*, 40(6), 1312-1330.

Botzen, W.J.W., Aerts, J.C.J.H. & van den Bergh, J. C. (2009). Willingness of homeowners to mitigate climate risk through insurance. *Ecological Economics*, 68(8), 2265-2277.

Botzen, W.J.W., Aerts, J.C.J.H. & van den Bergh, J.C.J.M. (2009). Willingness of homeowners to mitigate climate risk through insurance. *Ecological Economics*, 68(8-9), 2265-2277.

Botzen, W.J.W. & van den Bergh, J.C.J.M. (2012a). Risk attitudes to low-probability climate change risks: WTP for flood insurance. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 82(1), 151-166.

Botzen, W.J.W. & van den Bergh, J.C.J.M. (2012b). Monetary valuation of insurance against flood risk under climate change. *International Economic Review*, 53(3), 1005-1026.

Brouwer, R., Akter, S., Brander, L. & Haque, E. (2007). Socioeconomic vulnerability and adaptation to environmental risk: A case study of climate change and flooding in Bangladesh. *Risk Analysis*, 27(2), 313-326.

Brouwer, R. & Schaafsma, M. (2013). Modelling risk adaptation and mitigation behaviour under different climate change scenarios. *Climatic Change*, 117(1-2), 11-29.

Bubeck, P., Botzen, W.J.W. & Aerts, J.C. (2012). A review of risk perceptions and other factors that influence flood mitigation behavior. *Risk Analysis*, 32(9), 1481-1495.

Bubeck, P., Botzen, W.J.W., Kreibich, H. & Aerts, J.C. (2013). Detailed insights into the influence of flood-coping appraisals on mitigation behavior. *Global Environmental Change*, 23(5), 1327-1338.

Bukvic, A., Smith, A. & Zhang, A. (2015). Evaluating driver of coastal relocation in Hurricane Sandy affected communities. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 13, 215-228.

- Cather, D.A. (2010). A gentle introduction to risk aversion and utility theory, *Risk Management and Insurance Review*, 13(1), 127-145.
- Coulthard, S. (2008). Adapting to environmental change in artisanal fisheries – Insights from a South Indian Lagoon. *Global Environmental Change*, 18(3), 479-489.
- Elrick-Barr, C.E., Preston, B.L., Thomsen, D.C. & Smith, T.F. (2014). Toward a new conceptualization of household adaptive capacity to climate change: Applying a risk governance lens. *Ecology and Society*, 19(4), 12.
- Enander, A. & Johansson, A. (2002). Säkerhet och risker i vardagen: en studie av uppfattningar, värderingar och beteenden hos allmänheten i Sverige, Karlstad: Räddningsverket.
- Gaard, G. (2015). Ecofeminism and climate change. *Women's Studies International Forum*, 49, 20-33.
- Glaas E. (2014). A mapping of climate change risks and adaptation guidelines to house owners in Denmark, Norway and Sweden. CSPP, Briefing Nr. 11. Norrköping: Linköpings universitet.
- Guldåker, N. (2009). *Crisis management, household and Hurricane Gudrun: Analysing domestic crisis management capabilities and vulnerabilities*. Lund: Lunds universitet.
- Harvatt, J., Petts, J. & Chilvers, J. (2011). Understanding householder responses to natural hazards: Flooding and sea-level rise comparisons. *Journal of Risk Research*, 14(1), 63-83.
- Herweijer C., Ranger, N. & Ward, E.T. (2009). Adaptation to climate change: Threats and opportunities for the insurance industry. *The Geneva Papers on Risk & Insurance – Issues & Practice*, 34(3), 360-380.
- Hung, H.C. (2009). The attitude towards flood insurance purchase when respondents' preferences are uncertain: A fuzzy approach. *Journal of Risk Research*, 12(2), 239-258.
- Kunreuther, H. (2015). The role of insurance in reducing losses from extreme events: The need for public-private partnerships. *The Geneva Papers on Risk & Insurance – Issues & Practice*, 40(4), 741-762.
- Lamond, J.E., Proverbs, D.G. & Hammond, F.N. (2009). Accessibility of flood risk insurance in the UK: Confusion, competition and complacency. *Journal of Risk Research*, 12(6), 825-841.
- Lo, A.Y. (2013). Household preference and financial commitment to flood insurance in South-East Queensland. *Australian Economic Review*, 46(2), 160-175.
- Niemeyer, S., Petts, J. & Hobson, K. (2005). Rapid climate change and society: assessing responses and thresholds. *Risk Analysis*, 25(6), 1443-1456.
- Olofsson, A. & Rashid, S. (2011). The white (male) effect and risk perception: can equality make a difference? *Risk Analysis*, 31(6), 1016-1032.
- Olofsson, A, Öhman, S & Giritli Nygren, K (2016). An intersectional risk approach for environmental sociology, special issue on 'Conceptual Innovation in Environmental Sociology' in *Environmental Sociology*, 2(4) 346-354
- Olofsson, A & Öhman, S. (2015). Vulnerability, values and heterogeneity: One step further to understand risk perception and behaviour. *Journal of Risk Research*. 18(1) 2-20.

- Öhman, S & Olofsson, A. (2009). *Risk och kris i det heterogena samhället*. Social Science reports, Mid Sweden University.
- Osborne, N. (2015). Intersectionality and Kyriarchy: A framework for approaching power and social justice in planning and climate change adaptation." *Planning Theory*, 14(2), 130-151.
- Randquist, M.G., & Gunneström, A. (2011). *Försäkringsboken*. Bilda.
- SCB (2016), Teknisk rapport – *Attityder till klimatförändringar*. Kan erhållas genom författarna.
- Scannell, L. & Gifford, R. (2013). Personally relevant climate change: The role of place attachment and local versus global message framing in engagement. *Environment and Behavior*, 45(1), 60-85.
- Schulte, S. & Miller, K.A. (2010). Wildfire risk and climate change: The influence on homeowner mitigation behavior in the wildland–urban interface. *Society and Natural Resources*, 23(5), 417-435.
- Schwarze, R., Schwindt, M., Weck-Hannemann, H., Raschky, P., Zahn, F. & Wagner, G.G. (2011). Natural hazard insurance in Europe: tailored responses to climate change are needed. *Environmental Policy and Governance*, 21(1), 14-30.
- Siegrist, M. & Gutscher, H. (2008). Natural hazards and motivation for mitigation behavior: People cannot predict the effect evoked by a severe flood. *Risk Analysis*, 28(3), 771-778.
- Slovic, P. (2000). *The perception of risk*. Risk, society, and policy series. London: Earthscan.
- Sugden, F., Maskey, N., Clement, F., Ramesh, V., Philip, A. & Rai, A. (2014). Agrarian stress and climate change in the Eastern gangetic plains: Gendered vulnerability in a stratified social formation. *Global Environmental Change*, 29, 258-269.
- Särndal, C.E., & Lundström, S. (2005). *Estimation in surveys with nonresponse*. Chichester: John Wiley & Sons.
- Särndal C.-E. och Lundström S. (2009). *Design for estimation: Identifying auxiliary vectors to reduce nonresponsive bias*. Research and Development – Methodology reports from Statistics Sweden 2009:1
- Thieken, A.H., Petrow, T., Kreibich, H. & Merz, B. (2006). Insurability and mitigation of flood losses in private households in Germany. *Risk Analysis*, 26(2), 383-395.
- Tucker, P. (2005). The rising costs of global warming: As global temperatures rise, the insurance industry prepares for the worst. *Futurist*, 39(6), 13.
- Udmale, P.D., Ichikawa, Y., Manandhar, S., Ishidaria, H., Kiem, A.S., Shaowel, N. & Panda, S.N. (2015). How did the 2012 drought affect rural livelihoods in vulnerable areas? Empirical evidence from India. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 13, 454-459.
- Whitmarsh, L. (2008). Are flood victims more concerned about climate change than other people? The role of direct experience in risk perception and behavioural response. *Journal of Risk Research*, 11(3), 351-374.
- Sveriges Kommuner och Landstings indelning fr.o.m. 2011, tillgängligt via www.scb.se/.../Befolkning/Befolkningens.../Befolkningsstatistik/...Kommun.../399348 BE0101-Kom-Jmf-Bef-2015.xlsx

Mid Sweden University 2019
ISBN 978-91-88947-07-9
www.miun.se/rcr